STRIP SCHRIFT

7.75

Prijs f 7,75
Bfr. 155

GILLES MEZZOMO
FUTURAMA
THEO V/D BOOGAARD

026602

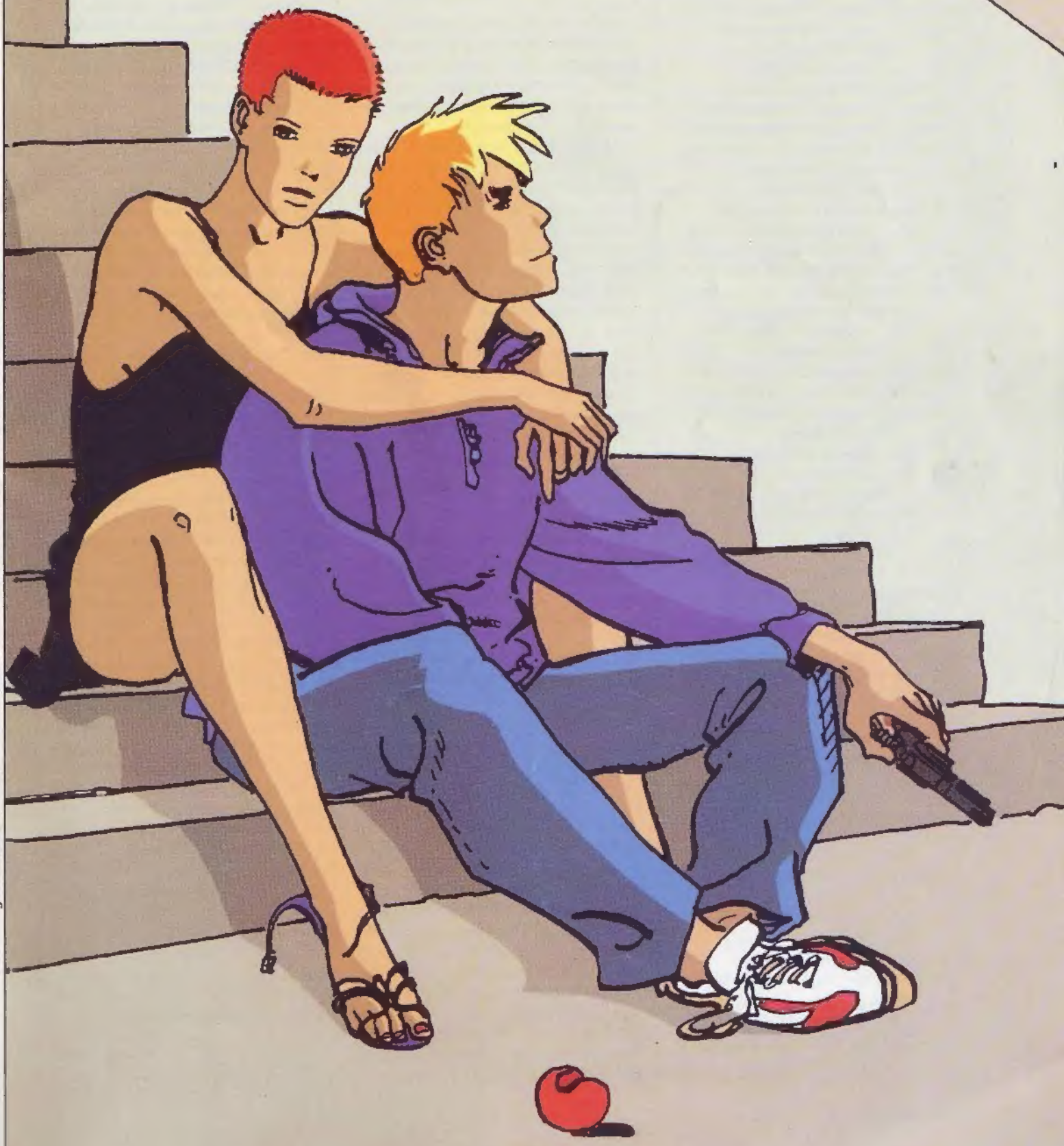

320 – JAARGANG 32 NUMMER 3 – 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD – VERSCHIJNT 10x PER JAAR

AGENDA

t/m 19 september
Expositie 'De indianen van Derib', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

t/m 14 mei 2000
Expositie 'Heer Bommel en de natuur', Kasteel Groeneveld, Groeneveld 2, Baarn, info: (+31)(0)35-5420446.

28 en 29 augustus
14e Brabants Stripspektakel, Zaal Valkencourt, Pastoor Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: (+32)(0)11-661473.

vanaf 7 september
Expositie 'Als het hart kiest... 10 jaar...', met privékeuzes van medewerkers van het museum dat op 6 oktober het tienjarig bestaan viert, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

21 september t/m 21 november
Expositie 'Bonk', over een fictieve familie Finse industriëlen, verzonnen door de kunstenaar Alvar Gullichsen, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

28 september t/m 27 februari 2000
Expositie 'Hommage aan de pioniers', met ±200 originele platen van ander anderen Cuvelier, Dineur, Hubinon, Jijé, Laudy, Mitacq, Sirius en Tillieux, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

1 t/m 31 oktober
Expositie Daniel Clowes en Chris Ware, Cultureel Centrum De Romaanse Poort, Brusselsestraat 63, Leuven, België, info: (+32)(0)16-200110.

9 en 10 oktober
De Stripdagen, De Brabanthallen, 's-Hertogenbosch.

9 en 10 oktober
17e Fête de la Bande Dessinée du Pays de Montbéliard, Audincourt, Frankrijk, info: (+33) 3-81304208.

30 oktober
5e Grote Stripveiling, K.U.C., Kortrijksepoortstraat 254, Gent, België, info: (+32)(0)9-2254125.

5 t/m 28 november
Expositie Daniel Clowes en Chris Ware, Cultureel Centrum Antoon Spinoy, Minderbroedersgang 5, Mechelen, België, info: (+32)(0)16-200110.

21 november
2e Eindhovense Stripbeurs, 't Karregat, Urkhovenseweg 10, Eindhoven, info: (+31)(0)40-2466588.

vanaf 23 november
Expositie 'Restrospectieve Roba', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

3 december t/m 2 januari 2000
Expositie Daniel Clowes en Chris Ware, Museum Zwijgershoek, Regentiestraat 61-63, St. Niklaas, België, info: (+32)(0)16-200110.

11 en 12 december
Stripgidsdagen, De Warande, Turnhout, België.

DE MEEST ACTUELE AGENDA OP STRIPGEBIED KUNT U BINNENKORT WEER RAADPLEGEN VIA HET WORLD WIDE WEB VAN HET INTERNET OP ONZE NIEUWE STRIPSCHRIFTPAGINA'S

Bits & Pieces

LANEN

Fantastisch! In de lokale professorenwijk van Utrecht moet een nieuwbouwlaantje een naam krijgen. Daar heeft de plaatselijke straatnaamcommissie een tijdje op zitten broeden. En men is nu met een voorstel gekomen. Men wil de straat vernoemen naar Professor Zonnebloem, de stripheld uit de Kuifje-verhalen.

Al direct is de pleuris uitgebroken over dit leuke voorstel. Nederland zou Nederland niet zijn als er niet onmiddellijk tegenstanders zouden opstaan. De geleerde ingezetenen, ondersteund door hun echtelijke hockeyrok, kwamen in beweging.

'Dit is geen echte professor, zoals al die anderen', riep de op zijn strepen staande actiegroep meteen. 'Dit haalt de naam van hoogleraren omlaag.' Gevoelige snaar geraakt, daar in die wijk.

Nou moeten ze niet zeuren di omhoog gevallen wijkbewoners, want tegenwoordig wordt je geen hoogleraar vanwege je kennis, maar door je kennissen. Zo'n hoogleraarsplaats aan de universiteit koop je met de centen van je eigen werkgever. De 'Chips- en Dipsauzen-leerstoel' aan de Aardappel-, Groente- en Fruit-faculteit van de Landbouw Universiteit te Wageningen is gesponsord door de heer Smith, nu deeltijdhoogleraar aldaar. Zoiets lees je dan echt niet meer met droge ogen. En dan krijgen die lui ook nog na twintig jaar een naambordje in een straat. Sommige lieden zouden onze lieve Heer op de blote knietjes danken als ze de kwaliteiten van een Zonnebloem hadden. Dan maar geen naambordje. Maar de Utrechtse gemeenteraad vindt het wel geinig. Die Zonnebloem-laan die zien ze wel zitten.

Het Utrechtse initiatief opent overigens brede perspectieven voor de diverse gemeentes die zo'n beetje uitgepoept zijn met de vogel- en bomenbuurten. Zo ken ik al jaren een IJzerbroot-straat. Maar daar heeft Agent 327 niets mee van doen. Deze IJzerbroot blijkt een gewone verzetsheld te zijn.

Nee, wat dacht u van de Avenue Asterix. Gekruist door de Avenue Obelix. Beide uitkomend op de Place du Panoramix. Zonder dralen duik je als je dat leest het eerste de beste gat in het wegdek in, op zoek naar de metro. Moeten ze die namen natuurlijk niet gaan toepassen in Biddinghuizen. Dat wordt een beetje bloot slaat dood.

Ja, en Amsterdam kan natuurlijk daar op dat kunstmatige eiland in het IJsselmeer een prachtige Doorzonwijk aanleggen. Het Arie Bleekjeshofje is natuurlijk een vondst in zo'n nieuwe stad. Van die truttige dertig-kilometer-met-drempel-wijkjes worden opeens een stuk leuker. Van die naambordjes kun je namelijk geweldige onomatopeeën maken. Leuke ballonnetjes d'r omheen. Alternatief ingekleurd door een Arnhemse studio. En opeens woon je aan de 'Truus 35' in de Generaalswijk. Of aan de 'Klepzeiker 29' met die paaltjes, die bruine Amsterdammertjes, voor de deur.

Het zal velen wel te ver gaan. Krijg je allerlei gezanik over wel of niet een leuke strip. Of op Oudjaar er soms een dia van de stripheld in de straat mag worden geprojecteerd op de blinde muur van nummer 11. En waarom de buurvrouw van nummer 14 zoveel op Truus lijkt met die korte rokjes en die gladde decolletés. Nee, dat wordt gejoker.

Het wordt dus nog even doordouwen in Utrecht voor die gemeenteraad. Tegen al die opstandige buurtbewoners. Maar ik adviseer niet op te geven. Sterker, ik heb nog wel een suggestie. Voor zover ik weet zijn er nog wel een stuk of twintig stripprofessoren. Haal dus al die bestaande straatnamen van die dooie Utrechtse professoren van de wand en vervang ze door stripfiguren. Is in ieder geval het argument dat Zonnebloem niet echt heeft bestaan, geneutraliseerd.

De Sickbockstrasse klinkt lekker. En het Prof. Piet Agorasplein heeft ook wel iets hoekigs. De Lupardidwarsstraat uitkomend op de Nimbus aan de ene zijde. En aan de andere kant op de Pi-allee. Prof. Vliegop, Vliegwiel, Zegellak en Zwaluwdraf vormen een leuk kneuterig wijkje rond de karpervijver in de wijk. Aan het A.B.C. Breinbreierplaza vestigt zich Albert Heijn. Terwijl de hoogleraren Ambrosius, Barabas en Cumulus voor de villa-lanen als naamgever fungeren. Gewoon in één klap die hele wijk van een nieuwe naam voorzien. Dat kost een geld aan nieuw briefpapier. En daarvoor bied je dan aan dat de naamgevende stripheld tegen betaling van een leuke som gelds op het vernieuwde postpapier mag pronken.

Maar als ik het goed inschat maakt de Utrechtse gemeenteraad een klein beoordelingsfoutje. Ze hebben namelijk besloten toestemming te vragen aan de erven Hergé voor het gebruik van de naam Zonnebloem als straatnaam. En meestal hebben die de soepelheid van uitgehard beton en het sociaal karakter van een bronstige olifant.

De Utrechtse actiegroep heeft zich inmiddels gillend van de lach opgeheven.

Ben Bits

STRIP SCHRIFT

Jaargang 32 - september 1999 - nummer 3 (320)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Pieter van Cleef, Jeroen Mirck, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkenden
Tijs Bagchus, Jasper Bakker, Olav Beemer, Ben Bits, Theo van den Boogaard, Henri Filippini, Renske de Groot, Erik van der Hoeven, Just de Leeuwe, Gert Meesters, Vincent Mirck, Hans Moors, Rudy Vrooman, Harry Wibier, Hennie van der Zouw

Koeriersdiensten
Willem Hulleman

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
CompuServe: 75464,2224
E-mail: Stripschrift@compuserve.com
WWW: http://ourworld.compuserve.com/homepages/Stripschrift

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Willem Naber
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefax: 026 - 339 20 86
E-mail: willem.naber@icu.nl
Abonnementsprijs ƒ69,95 / Bfr.1440
Leden van Het Stripschap ƒ2,50 / Bfr.50 korting
Nederland: Giro 209948 of
Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
Harry Wibier
Burgemeester Meineszlaan 80c
3022 BM Rotterdam
Telefoon: 010 - 276 21 61

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam-Antwerpen

Omslag
Gilles Mezzomo

ISSN 0165-845X

Redactioneel

De mens is het enige wezen dat zijn leven en welzijn tracht uit te drukken in ranglijsten. Zeker nu een nieuw millennium op uitbreken staat, komen de zakjapanners weer tevoorschijn. Er moet immers geturfd worden! Ook in stripland heerst het ranglijstvirus, met de doorgaans toch zo toonaangevende redactie van The Comics Journal als meest terminale patiënt. Eerder dit jaar publiceerde het tijdschrift een ruim beargumenteerde Top-100 met de beste Amerikaanse strips van de twintigste eeuw. Zonder anderstalige strips natuurlijk, want daar weten Yankees te weinig van af. Het resultaat is uiteraard voer voor eindeloze discussies. Zo komen bepaalde auteurs wel heel vaak in de lijst voor, zoals Harvey Kurtzman en de broertjes Hernandez. En wat te denken van de vele duistere namen waar menigeen nog nooit van heeft gehoord? Naarmate echter de hogere regionen in beeld komen, wordt de progressieve redactie ineens steeds conservatiever. Zo kan het gebeuren dat de vijf hoogst geklasseerden eigenlijk helemaal niet zo verrassend zijn: Little Nemo (Winsor McCay), Maus (Art Spiegelman), Pogo (Walt Kelly), Peanuts (Charles M. Schulz) en Krazy Kat (George Herriman). De samenstellers vonden het zelfs zo vanzelfsprekend dat Krazy Kat als allerbeste strip van de eeuw uit de bus kwam, dat ze bijna in de verleiding waren gekomen 'om hem van die troon af te schoppen'. Zulk heiligschennis ging hen echter te ver.

Dankzij alle bijkomende controverses blijft het samenstellen van (eeuw)lijsten even discutabel als verleidelijk. Zo heeft in ons land Zozolala de handschoen opgepakt om de eeuw af te sluiten met een stripoverzicht. We wensen ze succes met het vele rekenwerk. Zelf doet Stripschrift het op een andere manier. In dit nummer publiceren wij alweer de derde aflevering van de rubriek 'Land in zicht', waarin stripdeskundigen stilstaan bij één eeuw strip in hun land. Zo blikken we terug op het centennium, zonder de lezer te vermoeien met lijstjes.

Inhoud

2 **AGENDA**
2 **BITS & PIECES** Ben Bits
4 **GILLES MEZZOMO** Jeroen Mirck
8 **FUTURAMA** Jasper Bakker
13 **BRIEVEN**
14 **BRANCA / VICAR** Pieter van Cleef
16 **HET ARCHIEF VAN... THEO VAN DEN BOOGAARD** Pieter van Cleef
20 **BATMAN ANIMATED** Pieter van Cleef
24 **LAND IN ZICHT** Henri Filippini
25 **BOEKEN**
29 **ACTUALITEITEN**
32 **AANSTORMEND GEWELD** Gert Meesters
34 **STARS & STRIPS** Olav Beemer

Ambachtsman, geen avonturier

Na XIII en Largo Winch dook in 1995 een vergelijkbare avonturier op: Luka. Schijnbaar moeiteloos treedt deze socioloog annex misdaadbestrijder in de voetsporen van zijn voorgangers. Met de precisie van een Zwitsers uurwerk zijn er sindsdien in vier jaar tijd vier albums verschenen met een constante, hoge kwaliteit. Van scenarist Denis Lapière **hadden we niet anders verwacht. Het mag echter een verrassing heten dat de relatief onbekende Franse tekenaar** Gilles Mezzomo **zich in korte tijd heeft ontpopt tot een topper in het genre.**

'Luka is een jong, dynamisch en moedig personage. Kortom, een echte held. **Lapière** heeft het scenario geschreven met een dappere avonturier in gedachten. Vervolgens heb ik Luka een gezicht gegeven.' **Gilles Mezzomo** (1958), tekenaar van de stripreeks *Luka*, praat nogal zakelijk over zijn geesteskind. Het is een held, basta.

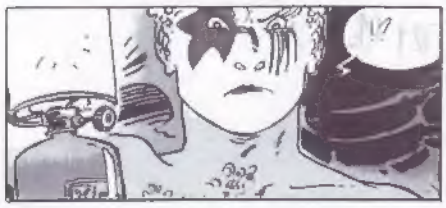

GILLES MEZZOMO

door **JEROEN MIRCK**

Je zou bijna vergeten hoe flitsend de Fransman Luka's avonturen op papier zet. Even flitsend als de succesreeks *Largo Winch*, die door Mezzomo onomwonden als belangrijk voorbeeld wordt genoemd voor zowel Lapière als hemzelf. 'Net als in *Largo Winch* is er zo'n geschiedenis met de vader van de hoofdpersoon, die op misdadige wijze om het leven is gekomen. In *Luka* komt dat gegeven in *flash-backs* aan de orde.'

Qua tekenstijl zijn de overeenkomsten met *Largo Winch* eveneens onmiskenbaar. Mezzomo: 'Ik hou van het werk van **Philippe Francq**, maar ook van **Hermann**. Het is Hermann die van grote invloed is geweest op zowel Francq als mijzelf, net zoals hij van grote invloed is geweest op veel andere tekenaars, zoals bij voorbeeld **Renaud**.' Zelf zegt Mezzomo niet beïnvloed te zijn door *XIII*, die andere succesvolle actieserie van **Jean van Hamme**. 'Voor Lapière geldt dat wel. Bij het schrijven van *Luka* had hij een middenweg voor ogen tussen series als *Largo Winch*, *XIII* en *Jessica Blandy*. Onze serie moest een vergelijkbare ziel hebben als dat soort reeksen.'

Laatbloeier

Luka is niet de eerste stripreeks van Mezzomo. De Fransman lijkt een laatbloeier, want pas in 1991 verscheen er voor het eerst een album van zijn hand. Indertijd dartelde Mezzomo rond in een befaamde kweekvijver van uitgeverij Dupuis: de Sulitzer-collectie. Onder deze hoed werd menig roman van de pulpschrijver **Jean-Loup**

Sulitzer verstript tot een korte stripreeks. Mezzomo maakte vier albums onder de serietitel *De groene koning*. 'Dat was een verhaal dat zich afspeelde in Wenen tijdens de Tweede Wereldoorlog, waarbij uiteraard veel aandacht uitging naar de grootschalige deportaties door de nazi's. Na de bevrijding trekt de hoofdpersoon zich terug in het Zuidamerikaanse Amazone-gebied. Het verhaal van *De groene koning* was bewerkt door **Annestay**. Voor mij was die Sulitzer-reeks een goed begin.'

Klaarblijkelijk had Mezzomo met *De groene koning* veel indruk gemaakt bij Dupuis, want onmiddellijk na de afronding ervan kon hij aan de slag met *Luka*. Dat is inmiddels een schot in de roos gebleken. Over het succes van zijn huidige reeks maakt Mezzomo niet veel woorden vuil. 'Geleidelijk neemt de populariteit van *Luka* inderdaad toe.' Zijn productiviteit is sinds zijn albumdebuut bij Dupuis onveranderlijk hoog: acht boeken in ruim acht jaar tijd. Zelf blijft hij daar nuchter onder. 'Het tekenen van een compleet album kost mij acht maanden. Dat vind ik niet uitzonderlijk snel. Ik heb gewoon een contract om ieder jaar een album af te leveren. Voor een serie moet dat ook wel, want zodra er drie jaar tussen twee albums zit, vergeten mensen de serie.' Over de constante kwaliteit van zijn tekenwerk is hij kort: 'Dat wordt gewoon van mij verlangd.' Tekenen is een ambacht, lijkt Mezzomo te willen zeggen.

Cameravoering

Hoe ambachtelijk Mezzomo ook te werk mag gaan, het doet niets af aan zijn creatieve manier van cameravoering. 'Lapière levert mij het scenario, maar ik ben degene die het verhaal in beelden omzet. Ik bepaal de enscenering en het ritme van de vertelling. Dat móet ook de rol van de tekenaar zijn, vind ik. Met zijn tekenwerk geeft de tekenaar kracht aan het scenario. Bij mijn cameravoering ben ik zonder meer beïnvloed door televisie en film, met name door actiefilms. Die filmische werkwijze zie je ook bij Hermann.'

FOTO RENSKE DE GROOT

Mezzomo is als tekenaar autodidact. Dat is opmerkelijk, want de strak getekende *Luka*-albums wekken de indruk getekend te zijn door een vakbekwame routinier. Wat is Mezzomo's geheim? 'Als autodidact nam ik de albums van Hermann en **Jean Giraud**, en bekeek hun pagina's heel erg goed. Ook heb ik veel films bekeken. Daarvan leer je om krachtige tekeningen te maken. Op het technische vlak ben ik gewoon gaan experimenteren met penseel en Rotring-pen. Uiteindelijk neem je gewoon trucjes over, van Hermann, van Francq, van Giraud. Iedereen wordt eigenlijk beïnvloed door iedereen.'

Toevallige samenwerking

Bij het maken van *Luka* is Mezzomo in goed gezelschap, want scenarist Denis Lapière (bekend van onder meer *Brieven uit de bar*, *Ludo*, *De laatste knusse zaal* en *Alice & Leopold*) is één van de meest geprezen scenaristen van het moment. De samenwerking kwam eigenlijk per toeval tot stand. 'Annestay, met wie ik aan *De groene koning* werkte, vertrok ineens bij Dupuis', vertelt Mezzomo. 'Om het derde deel van die reeks toch af te maken, kwam Lapière in zijn plaats. Onze samenwerking verliep goed. Toen we klaar waren met *De groene koning* legde Lapière het scenario van *Luka* aan me voor en we besloten daar samen mee aan de slag te gaan.'

De samenwerking tussen tekenaar en scenarist verloopt hoofdzakelijk via telefoon en fax. 'Ik verander nagenoeg niets aan de scenario's van Lapière. Het is zijn verhaal! Mijn rol bestaat uit het in beelden omzetten van zijn teksten.'

Geschminkte moordenaars

Een terugkerend aspect in de *Luka*-albums is de geschminkte moordenaar. In deel twee (*Angst is de kleur van de dood*) duikt een halfnaakte, beschilderde crimineel op, in de delen drie en vier een moorddadige cliniclown. Is dat een terugkerend thema? 'Waarschijnlijk wel, want de delen vijf en zes hebben alles van doen met het schminken van acteurs. Dat derde tweeluik

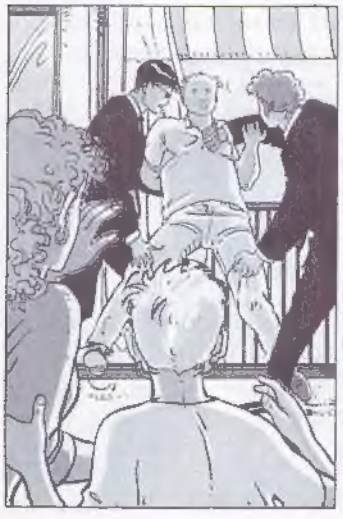

***Linksboven*, Ex libris met Luka.**

***Geheel links*, Geschminkte moordenaar: een halfnaakte psychopaat in deel 2.**

***Hiernaast*, Oostblok-verleden: Luka's vader wordt voor zijn ogen geliquideerd.**

Wat is dit?
Synthetisch samengestelde hemoglobine*. De allernieuwste doping. Het product is volgens mij nog niet eens door de medische keuringscommissie toegelaten.
O.R.L

Boven, Filmische cameravoering.

Rechts, Ex libris met scène uit deel 4.

***Uiterst rechts*, 'Om op te vallen met de *Luka*-albums hebben we bewust gekozen voor een kleine tekening op de cover, die met ieder album groter wordt.'**

***Links*, Inhaken op actualiteit rond doping.**

***Onder*, Nog een geschminkte moordenaar: een wraakzuchtige cliniclown in deel 3.**

uit de reeks speelt zich af in de filmwereld, met vooral veel aandacht voor de mise-en-scène. Lapière houdt van dat onderwerp.'
Nog een invloed van Lapière: de sociologie. Luka is geen journalist, detective of politieagent, maar student sociologie aan de universiteit in Straatsburg. Onderzoekswerkzaamheden brengen hem in het debuutalbum *Alles is een vrouwengeschiedenis* (1996) in aanraking met 'echte' criminelen. 'Dat is geen toeval, want Lapière heeft zelf sociologie gestudeerd. Hij heeft dus eigenlijk iets van zichzelf in het verhaal gestopt', zegt Mezzomo. Ook de centrale rol voor een ziekenhuis vanwege doping in het tweede tweeluik is uiteraard geen toevallig thema. 'Daarmee haakt Lapière in op de actualiteit, want doping in het wielrennen en de atletiek beheerst momenteel het nieuws.'

Oostblok-verleden

Mezzomo is inmiddels ver gevorderd met het tekenwerk voor het vijfde deel uit de reeks. Een belangrijk verschil met de reeds verschenen delen is de verminderde aandacht voor Luka's verleden. Luka Borshogovochnyy is zoon van een Oekraïnse wetenschapper die politiek asiel wil aanvragen in Frankrijk, maar voortijdig wordt geliquideerd. Met name het eerste deel bevat veel *flash-backs* naar dit Oostblok-verleden. In de delen drie en vier komen de herinneringen terug als Luka één van de moordenaars van zijn vader tegen het lijf loopt in het ziekenhuis van Marseille. Dergelijke terugblikken zullen in de eerstvolgende delen ontbreken. Mezzomo: 'Ten behoeve van het verhaal laten we het verleden van Luka een beetje rusten in de delen vijf en zes. Dat maakt het voor de lezer wat gemakkelijker. Toch is zo'n verleden heel belangrijk, want daarmee geef je een ziel aan je hoofdfiguur.' Zelf is Mezzomo tevreden over zijn eigen stripreeks. '*Luka* is echt een eigentijdse strip, met onderwerpen die zijn ontleend aan de actualiteit. Dat bevalt me. In de toekomst wil ik me zeker een keer aan een nieuwe serie wagen, maar voorlopig heb ik mijn handen vol aan *Luka*. In de komende vier jaar ga ik opnieuw vier delen van de reeks produceren.' Een dergelijke plichtsgetrouwheid lijkt kenmerkend voor de getalenteerde ambachtsman Mezzomo.

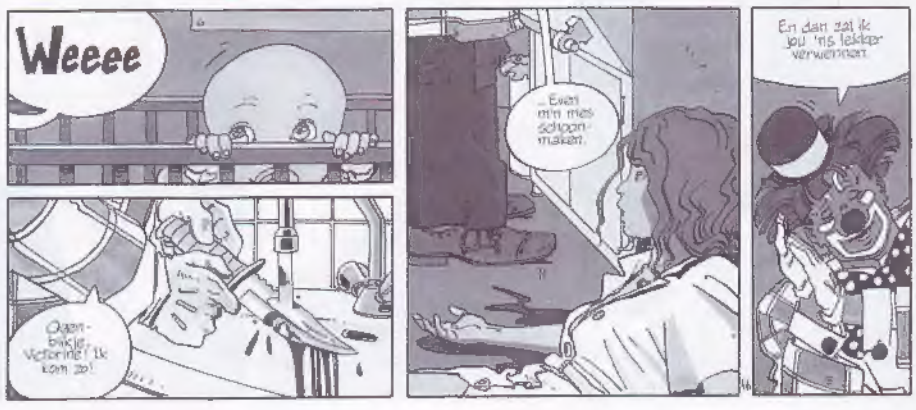

Luka 4: Verknalde levens, verloren zielen

Mezzomo & Lapière
Dupuis 1999
ISBN 90-314-2165-0
Prijs *f* 9,75 / Bfr.180
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Na vier delen in vier jaren kan een voorlopige balans worden opgemaakt van de avonturenreeks *Luka*. Vergelijkingen met de successeries *Largo Winch* en *XIII* zijn al gemaakt, en niet ten onrechte. Het avontuur wordt met evenveel flair verteld, in zowel woord als beeld. In dit vierde deel wordt de zoektocht naar de moorddadige cliniclown in een Frans ziekenhuis (zie deel drie *En ik haat*) voortgezet. Tegelijkertijd ontrafelt hoofdpersoon Luka een grootschalige handel in doping door datzelfde hospitaal. Beide affaires staan in principe los van elkaar, maar worden door scenarist **Denis Lapière** vakkundig met elkaar verbonden. Net als de voorgaande delen is ook *Verknalde levens, verloren zielen* goed doortimmerd en is er voldoende ruimte voor karakterontwikkeling. Ook tekenaar **Gilles Mezzomo** levert een constante, hoge kwaliteit af. Zijn tekenwerk is gedegen en aantrekkelijk, ook al is de lijnvoering sinds het eerste album iets vereenvoudigd. Het duo heeft een basis gelegd waarop Luka nog veel meer aantrekkelijke avonturen kan beleven. Het vijfde deel (begin van een derde tweeluik) zal zonder twijfel keurig op tijd verschijnen, begin 2000.

JM

De toekomst is humoristisch

MATT GROEN

door
JASPER BAKKER

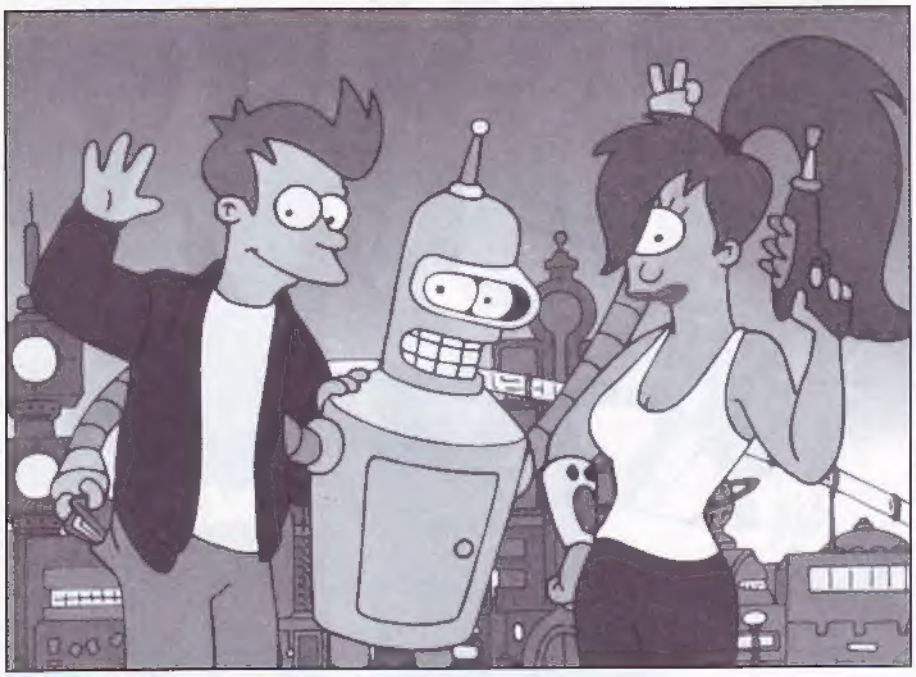

Bender met zijn goede vrienden Fry en Leela.

Matt Groening (spreek uit: Graining op z'n Amerikaans, oftewel Greening in het Nederlands) is bekend als de schepper van de populaire animatieserie *The Simpsons*. **Deze animatieserie zorgde ervoor dat tekenfilms eindelijk weer door volwassenen werden bekeken. Zonder gene, dus. Er zijn genoeg volwassenen die tekenfilms kijken, maar zij vormen vaak een uitzonderingsgroep. De laatste tijd is er een groeiend aantal 'cartoons' die juist voor volwassenen zijn bedoeld. Denk aan** *Duckman*, *Dr. Katz*, *King of the hill*, *South Park* **en nu dus ook** *Futurama*.

Eind maart ging deze sciencefiction-tekenfilmserie in première op de Amerikaanse zender Fox. Maanden van speculatie en geruchten gingen vooraf aan deze onthulling van Groenings eerste nieuwe werk sinds eeuwen. Zijn meest succesvolle serie was tevens hetgeen hem zo bezig hield, dat er weinig tijd over bleef voor andere zaken. Natuurlijk zorgde Groening er wel voor dat hij zijn underground-strip *Life in hell* wel wekelijks blijft tekenen. Maar zijn hoofd en vingers kriebelden. Dus begon hij in mei 1997 in het geheim aan wat nu *Futurama* is geworden.

Ingevroren 'loser'

De hoofdfiguur is Fry, een 25-jarige Amerikaan die het stempel anti-held met verve verdient. Hij is pizzabezorger, baalt behoorlijk van die baan, maar heeft weinig ambities om er iets aan te doen en hogerop te komen. Het is oudejaarsavond 1999 en Fry moet -natuurlijk- werken. Zijn vriendin is hem zo onderhand meer dan zat en dumpt hem, vlak voordat hij een pizza moet bezorgen bij een laboratorium waar cryogenie wordt onderzocht. Dat onderzoeksgebied, jarenlang geliefd onderwerp in sciencefiction-boeken en verguisde onzin in de wetenschap, houdt zich bezig met het 'invriezen' van levende wezens waardoor hun levensritme sterk wordt vertraagd en ze jaren later weer 'gewekt' kunnen worden. Net op het moment dat Fry de pizza komt bezorgen, bereiken de geleerden een doorbraak. Een wetenschappelijke triomf waardoor onze hoofdpersoon duizend jaar de toekomst in gaat.
Waarom duizend jaar en niet honderd of vijfhonderd? 'Door zo'n ontzettend lange periode te nemen, hebben we voor iedereen die toekomstverhalen wil vertellen de lat een stuk hoger gelegd. Alle andere sf-verhalen spelen zich af vóór dat van ons', knipoogt Groening. 'Bovendien geeft die verre toekomst ons het excuus en de mogelijkheid om allerlei (on)mogelijke technische snufjes te kunnen bedenken en gebruiken. Bij voorbeeld het feit dat sneller-reizen-dan-het-licht kan in *Futurama*.'

New New York

In het jaar 2999 'ontdooit' Fry, juist op tijd voor de millenniumwisseling. Nu moet hij over het verlies van zijn vriendin, familie en baan heen zien te komen. Geen moeilijke opgave, want onze *loser* kreeg alleen maar gezeur en kritiek van die lui en stress van die baan. Bovendien is de stad New New York in het jaar 3000 een interessante stad om te zijn. Nee, dat was geen tikfout: Fry komt terecht in New New York. Het 'oude' New York is namelijk jaren geleden verwoest door een buitenaardse invasie. Ach, dat soort dingen gebeurt nou eenmaal wel eens. Zo nu en dan. Er leven ook buitenaardse wezens in New New York, net zoals in het huidige New York.
Hoe kwam Groening op het idee om zich op sciencefiction te storten? 'Als kind zag ik op televisie de film *1984* uit 1956. Ik bleef de hele

FUTURAMA
de nieuwe tekenfilmserie van de schepper van The Simpsons

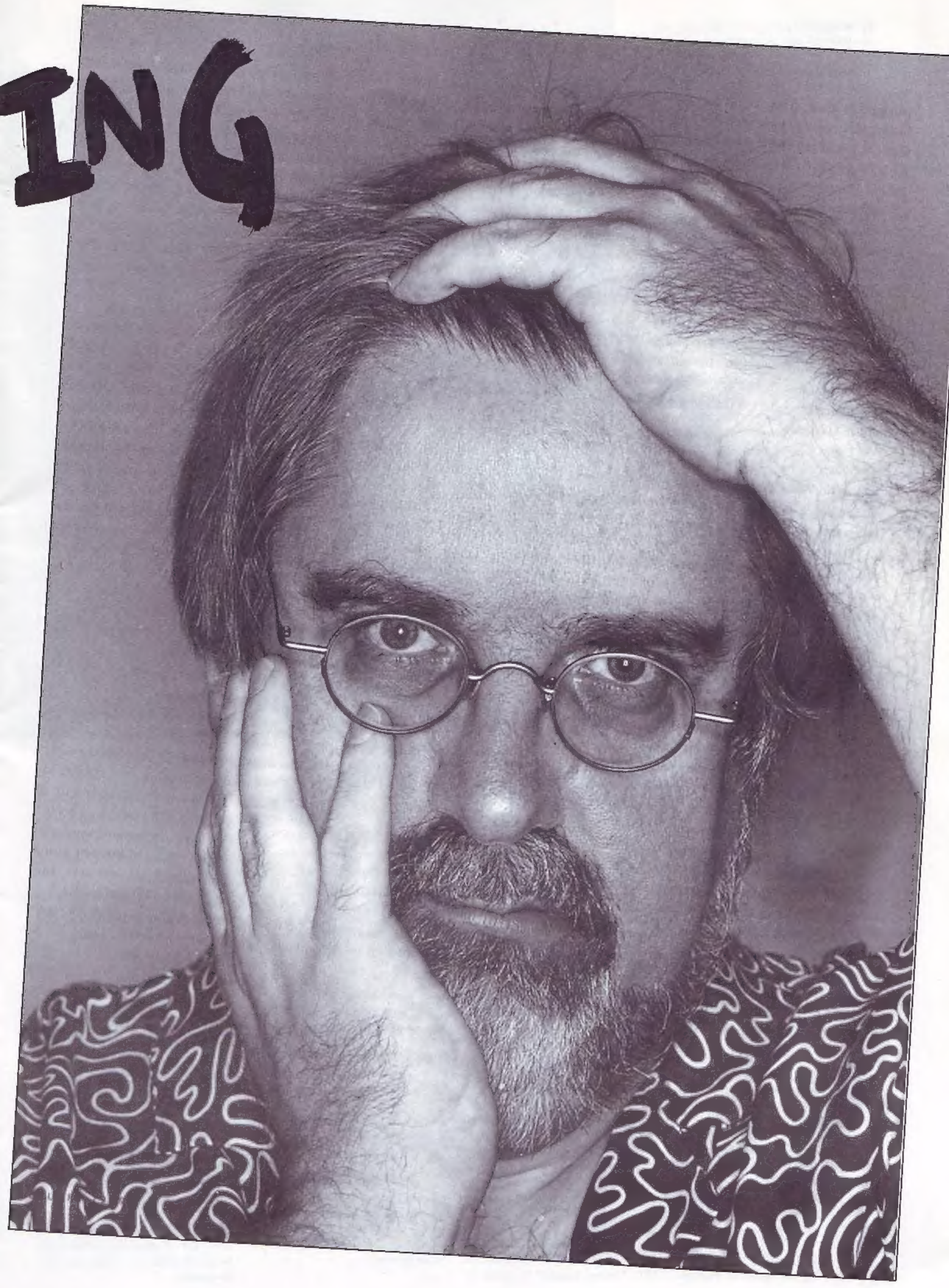
ING

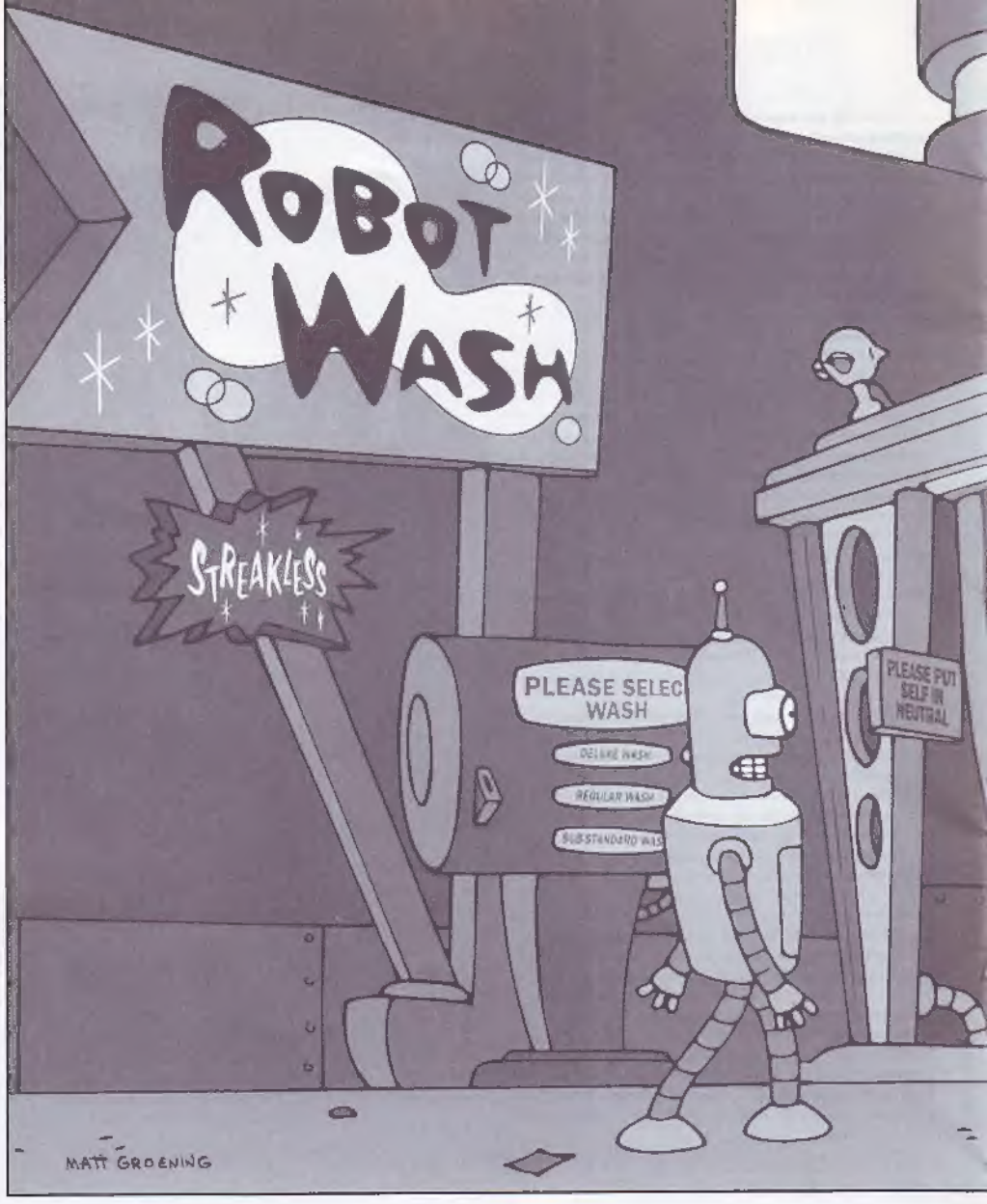

Zaterdagavond belooft veel meer na een bezoek aan de wasstraat.

tijd gefascineerd kijken naar die Big Brother-nachtmerrie en wachtte maar op het moment dat de held van ruimtepatrouille kwam om iedereen te redden. Maar de held kwam maar niet opdagen. Ik realiseerde me toen dat er humoristische mogelijkheden zijn in sciencefiction, ondanks de zwarte aard van die film.'
Fry wordt opgenomen in de toekomstige maatschappij van *Futurama*. In die wereld meten en analyseren computers het potentieel van mensen zodat op jonge leeftijd al bepaald kan worden waarvoor je de meeste aanleg hebt. Je carrière wordt betrouwbaar en onherroepelijk vastgelegd, in een chip die in je hoofd wordt ingeplant. Dit lot dreigt ook voor onze antiheld, die de meeste potentie blijkt te hebben voor... bezorger. Dat was niet bepaald wat Fry voor ogen stond toen hij besefte duizend jaar in de toekomst te zijn beland. Hij dacht juist lekker opnieuw te kunnen beginnen aan een leven vol mogelijkheden. Dus gaat hij er vandoor.

De Boodschap van Groening

'In wezen gaat deze serie over de waarde van je individualiteit. Doen wat je diep van binnen eigenlijk wilt doen. De autoriteiten hebben namelijk niet het beste met je voor', waarschuwt Groening. 'Ik kan eigenlijk niet goed geloven dat ik een Boodschap heb over te dragen', zegt hij met een verbaasd gezicht.
Op zijn vlucht ontmoet Fry een aantal wezens die net zoals hij niet gelukkig zijn met het voor hun bepaalde pad in het leven en de samenleving. Zo is daar Leela, een buitenaardse cyclopenvrouw die nogal geprikkeld reageert als je begint over het feit dat ze maar één oog heeft. Deze vrouw staat haar mannetje. Verder leert Fry de robot Bender kennen. Dit kunstmatige wezen is een unieke robot in de geschiedenis van de sf; hij drinkt, rookt, jat, leest vieze blaadjes en wordt geregeld opgepakt voor het bezoeken van de hoerautomaten (vrouwelijk vormgegeven robots waar je muntjes in moet gooien).
'Ja, Bender is meer dan neurotisch, hij is volledig gecorrumpeerd', zegt de cartoonist grijnzend. 'Hij leeft juist op wat schadelijk is voor mensen. Maar Bender lost ook veel censuurproblemen op voor ons; hij kan geen slecht voorbeeld zijn voor de jeugd want hij is alleen maar een robot.' Dat is wel iets anders dan wat Groening meemaakte met Homer Simpson, de aartsluie, domme, bierdrinkende, donut-vretende 'huisvader' in de *Simpsons*-

DE EERSTE 13 AFLEVERNGEN

1. SPACE PILOT 3000

KNIPOOGJE De titel van deze aftrap-episode verwijst naar het feit dat dit de eerste aflevering is (in het Amerikaanse de pilot van een serie) en naar Fry's kennismaking met de één-ogige ruimtepiloot Leela.

VERHAAL Pizzabezorger en loser Fry moet op oudejaarsavond 1999 werken. Hij is zojuist gedumpt door zijn vriendin en moet een bestelling bezorgen bij een laboratorium waar hij per ongeluk wordt ingevroren. Duizend jaar later komt hij weer bij. In de toekomst worden mensen uitgebreid doorgelicht en getest waarna hun carrière wordt vastgelegd. Fry, die denkt een nieuwe kans te hebben om iets van zijn leven te maken, blijkt het best geschikt te zijn om bezorger te zijn! Hij slaat op de vlucht en komt daarbij Leela en de politiek-incorrecte robot Bender tegen. Uiteindelijk ontmoet Fry zijn verre afstammeling professor Hubert Farnsworth, licht-geflipte uitvinden en eigenaar/directeur van – jawel – een intergalactische bezorgdienst waar de drie in dienst treden als bemanning.

2. EPISODE TWO: THE SERIES HAS LANDED

KNIPOOGJE Goed, de serie gaat nu (na het introducerende eerste deel) echt van start, bovendien raakt Fry op de maan terecht waar astronaut Neil Armstrong ooit zijn ruimtevaartuig landde met de opmerking 'the eagle has landed', waarna hij nog wat historische uitspraken deed. Wat Fry overigens weer niet doet.

VERHAAL Vliegen naar de maan is iets heel gewoons in het jaar 3000. Voor de twintigste-eeuwse Fry is het echter nog steeds een onbereikbare bestemming waar hij al jaren van droomt. Dus gaat hij naar de maan en ontdekt daar tot zijn verrassing dat het een groot pretpark is geworden.

3. I, ROOMMATE

KNIPOOGJE Fry en Bender vormen een odd couple (de titel van een klassieke komische film waarvan binnenkort het vervolg uitkomt), bovendien is Bender een robot die niet bepaald beantwoordt aan de richtlijnen die sf-schrijver en professor **Isaac Asimov** neerpende in zijn boek I, robot.

VERHAAL Fry en Bender besluiten samen een appartement te delen en ontdekken nogal wat onhebbelijke gewoontes van elkaar.

4. LOVE'S LABORS LOST IN SPACE

KNIPOOGJE De helden van Futurama raken de weg kwijt in de ruimte, net zoals de toekomst-familie uit de tv-serie Lost in space die onlangs roemloos is verfilmd (de video ligt ergens achter de prullenbak in de videotheek).

VERHAAL De bezorgers moeten (in de trant van de oorspronkelijke Star Trek-serie) een groep levende wezens redden van een planeet die gaat ontploffen. Daarbij ontmoet Leela de legendarische ruimteschipkapitein Zapp Brannigan, die in zijn eigen ogen de beste vrouwenversierder van het universum is.

5. FEAR OF A BOT PLANET

KNIPOOGJE Zou Matt Groening naar de muziek van de militante rapgroep Public Enemy luisteren? Hun album Fear of a black planet ontketende in de jaren tachtig een revolutie in de rapwereld.

VERHAAL Onze ploeg moet op een bezorgmissie naar een planeet die helemaal wordt bevolkt door alleen robots. Die machines hebben nogal een hekel aan mensen; direct doodschieten is de gangbare manier om met mensen om te gaan.

6. A FISTFULL OF DOLLARS

KNIPOOGJE Deze aflevering gaat om geld, net zoals de klassieke spaghetti-western For a fistfull of dollars met **Clint Eastwood**.

VERHAAL De 93 dollarcent die Fry in 1999 op zijn bankrekening had staan, blijkt hem 4,3 miljard dollar aan oplopende rente te hebben opgeleverd.

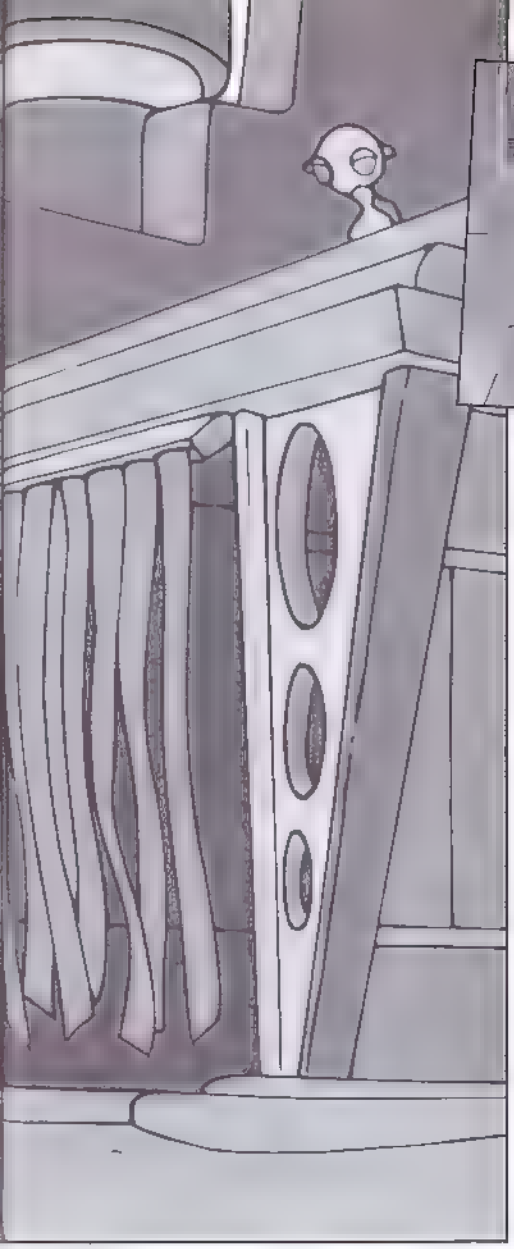

De helden (*van links naar rechts* Benders hoofd, professor Farnsworth, Leela, Benders lichaam en Fry) nemen een nieuwe bezorgopdracht door.

serie. De aanvankelijke Amerikaanse kritiek op dit onverantwoorde personage is inmiddels wel verstomd. De serie is ongekend populair en blijft dat tot in de verre toekomst. 'Inderdaad, *The Simpsons* is nog te zien op televisie in het jaar 3000. Met nieuwe afleveringen. Alleen klagen de fans op het internet altijd dat de serie gedurende de afgelopen vijfhonderd jaar niet zo grappig was als tijdens de eerste vijfhonderd jaar', vertelt Groening.

Hoofden in jampotten

Het feit dat *The Simpsons* nog steeds wordt gemaakt, is te danken aan de wonderen van de wetenschap. Het is mogelijk gebleken de hoofden van mensen in leven te houden in een soort jampotten. Beroemde en belangrijke mensen, waaronder natuurlijk ook de makers van de Simpsons-serie, zijn in leven gebleven en worden bewaard in een groot hoofdenmuseum. Fry verbergt zich in dit gebouw en komt het hoofd van acteur **Leonard Nimoy** tegen, die jarenlang mister Spock speelde in de *Star Trek*-serie en films. Fry brengt de *Star Trek*-groet en zegt: 'Hee Spock, doe de Vulkan zenuwgrip'. Het hoofd van Nimoy antwoordt droogjes: 'Ik doe dat niet meer'. Natuurlijk is ook Groenings eigen hoofd terug te vinden in het museum met beroemde, in leven gehouden mensen

'Ik probeer een balans te vinden tussen de toekomst van George Jetson (*The Jetsons* is een jaren tachtig Warner Bros-tekenfilm over een *Flintstones*-achtige familie die in de toekomst leeft) en **George Orwell** (de schrijver van het inktzwarte, pessimistische boek *1984*). Er is hoop op iets beters, er is ingrijpen van machten waar je geen invloed op hebt en er is een

DE HOOFDROLSPELERS

Fry

Een 25-jarige pizzabezorger zonder ambities, die verder nooit wat zal bereiken in het leven
*(Stem door **Billy West**, die eerder de vocalen deed van Ren & Stimpy, Bugs Bunny, Woody Woodpecker en Elmer Fudd.)*

Leela

Een één-ogige buitenaardse vrouw die ondanks haar visuele handicap (met maar één oog zie je geen diepte) ruimtepiloot is, maar aan het begin van de serie in overheidsdienst is als carrière begeleidster. Van de onwillige Fry, natuurlijk.
*(Stem door **Katey Sagal**, bekend als luie huisvrouw Peggy Bundy uit de tv-komedie* Married... with children.*)*

Bender Unit 22

Een neurotische robot die energie haalt uit het zuipen van alcohol, het roken van sigaren, het plegen van diefstal, het lezen van de Playbot (blote chipcircuits!) en nog meer verboden vruchten. Hij is ontworpen om stalen balken te verbuigen (in het Amerikaans: to bend*), maar deze mechanische man koestert de ambitie kok te worden. Het feit dat hij geen smaakzintuig heeft, hindert (hem) niet.*
*(Stem door **John DiMaggio**, acteur met een vaste rol in de ziekenhuis serie* Chicago Hope *en een gastrol in de tv-soap* Law & Order*.)*

Professor Hubert Farnsworth

De achter-achter neef (31 keer achter) van Fry. Deze 149-jarige wetenschapper is uitvinder van de Smelloscope waarmee lichaamsgeuren zijn te ruiken. Tevens is de professor eigenaar van Planet Express, een intergalactische bezorgdienst.
*(Stem door **Billy West**.)*

---

7. MY THREE SUNS

KNIP OOGJE Geen idee wat de clou van deze titel is, misschien heeft de keizer (zie Verhaal) drie zonen die wraak willen nemen? Het zien van de aflevering zal ongetwijfeld helpen.

VERHAAL Na het afleveren van een pakketje op een wereld die bewoond wordt door vloeibare wezens, drinkt Fry per ongeluk de keizer op. Oeps. (Een beetje vreemd, maar wel verfrissend.)

8. A BIG PIECE OF GARBAGE

KNIP OOGJE Wederom het spoor enigszins bijster met betrekking tot de bijbetekenis van deze titel. Was de bar-slechte sf-actiefilm Armageddon al uit toen Matt deze aflevering bedacht? Want dat **Bruce Willis**-vehikel is inderdaad een behoorlijk stuk afval.

VERHAAL Een gigantische bal afval die in de eenentwintigste eeuw van de aarde is weggelanceerd, komt weer terug en dreigt op New New York in te slaan. Fry en zijn vrienden proberen te voorkomen dat dit pakketje aankomt.

9. HELL IS OTHER ROBOTS

KNIP OOGJE Matt Groening tekent al vijftien jaar zijn undergroundstrip Life in hell. In die alternatieve krantenstrip draait het om Jeff en Akbar, twee malse mannen die op elkaar lijken en een fez (rood, Turks hoedje met kwastje) dragen. Toen een journalist Groening ooit vroeg of de twee broers zijn of homo, antwoordde hij: 'Wat je het meest tegen de borst stuit'

VERHAAL Bender wil kappen met zijn zondige levensstijl en wordt lid van de Temple of Robotology (knipoogje naar de Church of Scientology die is gestoeld op een extra-goedkoop sf-verhaaltje?). De verleiding blijkt toch te groot, Bender bezwijkt voor de zonde en wordt verbannen naar de robot-hel.

10. A FLIGHT TO REMEMBER

KNIP OOGJE Het speelt zich allemaal af op een schip genaamd Titanic.

VERHAAL De Futurama-hoofdrolspelers maken een reis op het grootste ruimteschip dat ooit is gebouwd. De naam? Titanic, natuurlijk. De romantiek bloeit op wanneer kapitein Zapp Brann gaat het schip door een storm van ijskometen probeert te sturen.

11. MARS UNIVERSITY

KNIP OOGJE Sponsoring is in de Verenigde Staten al een stuk 'verder' gevorderd dan hier in Europa. Wellicht doelt Groening hier op een onderwijsinstelling die geld aanneemt van een chocoladereepfabrikant? Of ligt in deze titel meer een link naar interne bedrijfscursussen, zoals de 'beroemde' McDonalds University waar je alles leert over hamburgerbakken en aanverwante fastfood-zaken?

VERHAAL Fry wil nog steeds wat (meer) van zijn leven maken, dus schrijft hij zich in voor de universiteit op Mars. Op de campus daar deelt hij een kamer met een pratende aap.

12. WHEN ALIENS ATTACK

KNIP OOGJE Inderdaad, de buitenaardse wezens vallen aan, net zoals in de quasi-klassieke sf-film When worlds collide uit de jaren vijftig.

VERHAAL Een ras van buitenaardse wezens valt de aarde aan en Fry is de enige die het eeuwenoude geheim kent waarmee de invasie gestopt kan worden.

13. FRY AND THE SLURM FACTORY

KNIP OOGJE De titel omschrijft natuurlijk het verhaal van deze slot-episode, maar verwijst ook naar het bekende kinderboek Sjakie en de chocoladefabriek.

VERHAAL De helden winnen een wedstrijd waardoor ze een exclusieve rondleiding krijgen door de fabriek waar Slurm wordt gemaakt. Slurm is de meest verslavende frisdrank van het universum en bevat een geheim ingredient (net zoals Coca Cola). Deze vreselijk populaire drank vormt de basis voor het imperium van aartsslechterik Mom, een gemene oude vrouw die een kostuum draagt waardoor ze dikker lijkt om sympathie op te wekken. Dikke mensen zijn namelijk aardig. In ieder geval aardiger dan magere, oude krengen.

In Nederland zal Fox 8 de serie gaan uitzenden.

TOEKOMSTSNUFJES EN KNIPOOGJES

Zelfmoord-cel
De Amerikaanse sciencefiction-schrijver en hoogleraar ***Kurt Vonnegut*** *bracht in zijn boek* Welcome to the monkeyhouse *het idee van een telefooncel-achtige publieke dienst die dient voor zelfmoord. Maatschappelijk geaccepteerd en handig aanwezig op elke straathoek. Groening heeft dit idee openlijk geleend voor zijn nieuwe serie.*

Buistransport
Maar er zijn meer manieren waarop de bewoners van New New York hun leven wagen. Het openbaar vervoer is in de toekomst gebaseerd op buizenpost; pakket jes of in het geval van Futurama *personen – worden door een stelsel van buizen naar hun bestemming geblazen door een hoge luchtdruksysteem. Het enige probleem voor mensen is de landing, soms schiet je uit de buis op je plaats van bestemming en kom je hard tegen een muur aan.*

Snelheid en computers
De levensduur van mensen is twee keer zo lang, de levensduur van computers is twee keer zo kort.

Elektronica-winkelketen
De naam van de hoofdfiguur Fry zou een verwijzing zijn naar de Californische elektronica-winkelketen Fry's Electronics, het paradijs voor techno-geeks. *In Silicon Valley is het een geaccepteerd excuus om even je werk te laten liggen om naar Fry's te gaan. Vaak grijpt een chef de gelegenheid aan om zelf mee te gaan.*

Sneller-dan-licht
In het jaar 3000 is het mogelijk sneller dan het licht te reizen, maar dat is alleen toegestaan als je carpoolt.

Biertje
Robot Bender drinkt bier, van het merk Old Fortran. Fortran is de naam van een oude computerprogrammeertaal

Koppie-koppie
In het mensen-museum worden de hoofden van beroemde personen kunstmatig in leven gehouden. Daardoor draait de Simpsons*-serie nog duizend jaar in de toekomst. Inderdaad, Matt Groening leeft nog, z'n hoofd tenminste. Op de achtergrond zijn echter ook andere hoofden zichtbaar, onder meer die van FBI agenten Fox Mulder en Dana Sculley, hoofdfiguren uit de sf tv-serie* The X-Files.

Siliconenborsten
In de toekomst kunnen honden borsten geïmplanteerd krijgen.

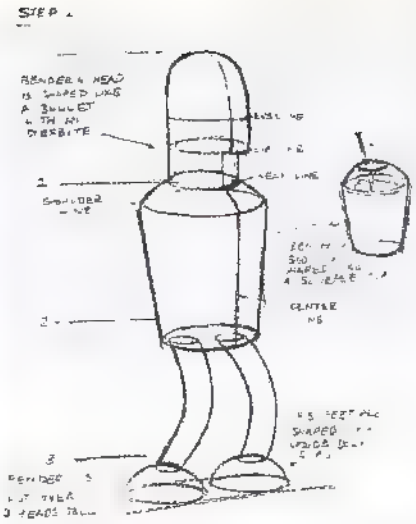

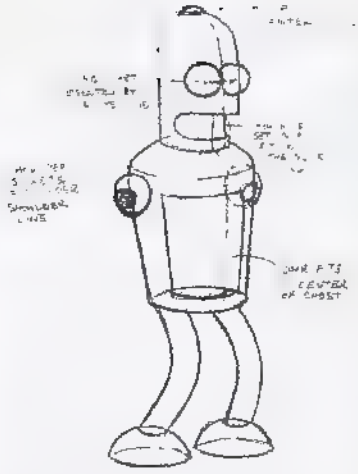

komische ondertoon.' Het hoofd van Nimoy verbeeldt deze ambities van Groening in een enkele scène: Fry vraagt het hoofd van de acteur hoe zij hun tijd doorbrengen in het museum, waarop Nimoy op wereldwijze toon zegt: 'Het is een leven van stille bezinning'. Enkele seconden later zien we hoe hij als een gek vissenvoer naar binnen werkt dat een museumsuppoost in zijn jampot gooit.

Goed en kwaad

Uiteindelijk stuiten Fry en zijn nieuwe vrienden op professor Farnsworth, knotsgekke uitvinder, ver familielid van Fry en tevens eigenaar van de bezorgdienst Planet Express die alles overal bezorgd, in alle vijf hoeken van het universum. En jawel, Fry treedt hier in dienst met zijn metgezellen

Hmmm, zou Groening toch iets willen overbrengen over je noodlot en het daar niet aan kunnen ontkomen? Nee, toch niet helemaal, want de groep *misfits* heeft plezier in hun werk en beleeft allerlei avonturen. Ja, da's wat anders dan pizza's bezorgen in de twintigste eeuw

De grote aardse slechterik in de dertigste eeuw is Mom. Zij is de baas van Mom Corporation, de fabrikant van de verslavende drugs frisdrank Slurm die iedereen drinkt alsook van 'Moms old fashioned robot oil' waar elke robot mee gesmeerd wordt. Mom is oud, mager, gemeen en zeer rijk. De hele wereld houdt van haar want zij weet haar slechte kanten goed te verbergen.'De meeste sciencefiction is gestoeld op het 'militaristische New Age'-idee: als je maar de orders volgt van je strenge, maar rechtvaardige kapitein dan kunnen het kwaad-van-buiten verslaan en komt alles goed. Klopt?', vraagt de Simpsons-bedenker retorisch. 'Ik probeer juist iets anders te doen dan *Star Trek* en *Star Wars*. In *Futurama* presenteer ik een hypercommerciële en verwarrende wereld die wordt gedomineerd door grote, machtige bedrijven en waar militairen net zo stom zijn als nu het geval is.' Klink al met al eigenlijk niet zo fictief.

Conclusie

De videofreaks kunnen met deze serie hun hart weer ophalen, want Groening laat net zoals in The Simpsons veel op de achtergrond gebeuren, vaak in korte flitsen Bovendien hebben de makers een compleet buitenaards alfabet bedacht, waarmee fans bij voorbeeld reclames op de toekomstige televisie kunnen ontcijferen. Het is dan ook bijna verplichte kost een aflevering nog eens in slow motion te bekijken. Daarnaast heeft Futurama, net zoals The Simpsons, elementen die het een wereld op zich maken, zoals bij voorbeeld vaste tv-series waar de karakters van de teken filmserie naar kijken. 'Het meestbekeken tv-programma in de toekomst is 'Het massa-hypnose-uurtje' en dat wordt ongetwijfeld uitgezonden door Fox', grapt Groening.

De eerste reacties van fans, zowel Simpsons-

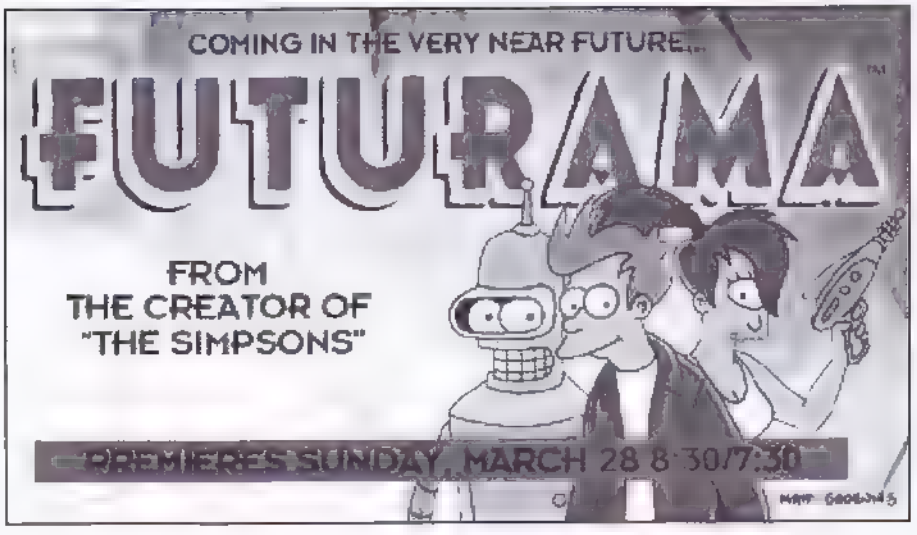

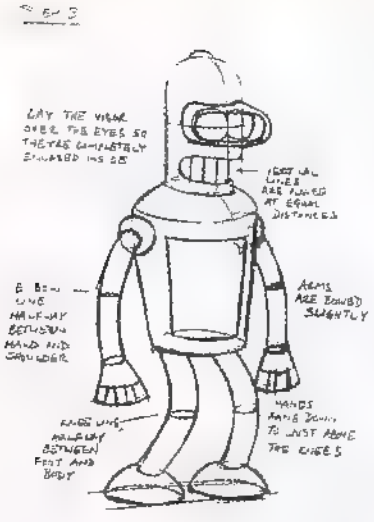

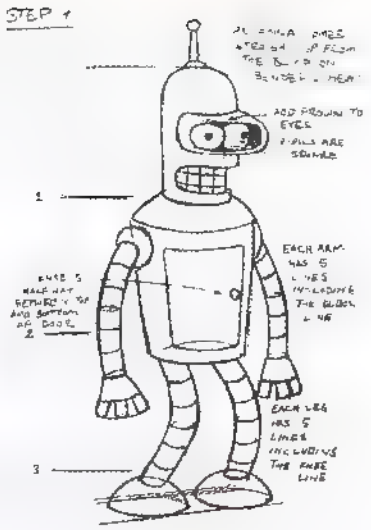

aanhangers als sf- en tekenfilmliefhebbers, zijn gemengd. Volgens kritische kijkers zou de humor toch wat te veel bestemd zijn voor volwassenen en sf-kenners. Waar The Simpsons meerdere lagen heeft – van Barts stoute streken tot een cynische blik op de Amerikaanse cultuur – moet Futurama het meer hebben van de wonderen van de wereld van morgen. Toch ontbreekt ook daarin niet Groenings vette knipoog naar de hedendaagse samenleving.

Een ander punt van kritiek is de *overkill* van de eerste aflevering. Die zou teveel tegelijk brengen; de toekomstige wereld, vol met nieuwe personages, en hun verwikkelingen. Elke eerste aflevering van welke serie dan ook moet eerst de omgeving neerzetten waarin de verdere gebeurtenissen zich gaan afspelen. Maar in episode 1 van Futurama zou er echter teveel over de kijker heen gestort worden, waar vooral de humor onder lijdt.

Aan de andere kant zijn er natuurlijk ook weer positieve reacties van mensen die het genie van Groening bejubelen en hun agenda aanpassen aan de uitzendtijden van de tv-serie. De algemene conclusie lijkt toch een gunstig oordeel te zijn, Futurama is niet zo goed als *King of the Hill* (dat vooral trekt door het gehalte aan realisme), maar zeker niet zo slecht als *Dilbert* (dat in de tekenfilmserie het cynisme en de eenvoud van de korte kranten-strip mist).

Het Amerikaans tijdschrift Wired verscheen in februari van dit jaar - speciaal voor de verzamelaars - met vier verschillende covers

Het oorspronkelijke Futurama

Er zijn maar weinig mensen die dit weten, maar de naam Futurama stamt eigenlijk uit 1939. De Amerikaanse autofabrikant General Motors had in dat jaar een vreselijk populaire attractie genaamd Futurama op de Wereldtentoonstelling in New York. Dat oorspronkelijke Futurama bood een blik op de verre toekomst van het jaar 1960. Ja, het futuristische 1960 wanneer auto's met een angstaanjagende snelheid van wel 80 kilometer per uur de snelweg op- en af zoeven. Dat klinkt nu verschrikkelijk saai, maar in 1939 stonden honderdduizenden mensen in de rij om deze attractie te kunnen beleven. Het gemiddelde lag op 28.000 bezoekers per dag. Zij zweefden in gondeltjes boven een gigantisch schaalmodel van een prachtig vormgegeven stad met glanzende wolkenkrabbers, reusachtige snelwegen en de lonkende belofte van ultieme mobiliteit. Het was natuurlijk ook een staaltje van prima reclame voor General Motors. Deze attractie/propaganda gaf een glimp van een onvermijdelijk betere toekomst, zonneschijn, frisse lucht, groene parkeerplaatsen en mooie, schone stedelijke omgevingen. Aan het eind van deze beleving kregen de bezoekers een button met de tekst 'Ik heb de toekomst gezien', bijna iedereen was het hier van harte mee eens.

BRIEVEN

Geachte redactie,

De column van Ben Bits in Stripschrift 318 is mij uit het hart gegrepen. Het had wat mij betreft best een redactioneel stuk mogen zijn. Het is toch bijzonder jammer dat ene meneer Sven van der Hart die column van Ben Bits niet heeft kunnen lezen voordat hij betreffende het stripkenaarsvergaderingetje bij Lambiek over de doelgroep praat als zijnde 'mannetjes-met-plastic-tassen' (Actuatentenrubriek van diezelfde Stripschrift: 'Stripmakers vormen front op het internet'). Tjonge, dat ervoer meneer Sven toch zo positief, dat dat zoote ongeregeld er eens een keer niet bij was. Wat toch weer een gigantisch denigrerende opmerking is richting de mensen om wie het eigenlijk gaat. Beseft elke Sven misschien wel dat dáár de kern van alle problemen ligt? De houding van Svens soort mensen ten opzichte van de groep die het allemaal moet financieren; die mensen die bijna alles kopen wat de tekenaars produceren, inclusief de niet te printen rotzooi als ze eens een minder jaar hebben, inclusief de peperdure bibliofiele edities, zeefdrukjes en noem maar op die houding, die nekt de stripcultuur.

Diezelfde 'tekenaars' komen bij elkaar om 'problemen' te bespreken die zijn ontstaan met het verschijnen van Strippaparazzi of hoe die bende ook heten mag. 'Ene meneer Sven van der Hart', als rechtgeaard mannetje-met-plastic-tas moet ik toch wel diep in mijn geheugen graven om er achter te komen wie dat toch wel mag zijn, iemand die blijkbaar eindelijk eens met zijn 'vakgenoten' samen te zijn, zonder al die 'plastic-tassen-mannetjes'. Stripschrift- noexen bieden geen uitsluitsel. Een man die zo begaan is met het lot van zijn vakgenoten, een dergelijk echt in de duisternis, die moet toch wel eens een prijsje gewonnen hebben? Stripschapprijs, penningske misschien? Of Prix d'Alfred? Welke blijk van vakgenotenwaardering heeft Sven ooit ontvangen?

Ik ken de mens Sven van der Hart niet en ook in Stripschrift kom ik hem niet tegen. De servicegids van Stripjaar 95-96 dan? Bingo! Sven van der Hart, 'medewerker van De Zwarte Handel'. Nooit van gehoord, sorry hoor. Even verder zoeken. 'Bewerker', 'leeftijd', 'letteraar', tjonge, 'a, ja, die Sven betekent wat in de stripwereld. Doet ook iets voor Malmberg. Heeft Malmberg niet net die twee Snoodijkjes in dienst genomen? Die ene 'strip-Mosevic' die in de column van Bits 'behandeld' wordt ook a.v. vanwege zijn denigrerende houding ten opzichte van stripliefhebbers. En die andere nitwit Snoodijk, die Eppo-Sjosji-Strparazzi mee naar de bliksem mocht helpen. Een illuster stel. Daar zal Malmberg wel blij mee zijn. Een uitgever die zijn doelgroep vanwege de katholieke achtergrond van ouders van 'bijzondere-school-kinderen' heeft weten aan te praten dat hun kroost niet zonder Eppo, Taptoe, Okki - of hoe al die opvoedkundige rommel ook verder mag heten – kan. En daar krijgen we nu 'Hello You!' van? Maak de borst maar nat, Malmberg. Dit trio krijgt de boel gegarandeerd naar de bodem van het moeras. Want ze ontberen een elementair iets: respect voor degene die voor hun vreten zorgt. Lees Bits er nog maar eens op na. Wat een stelletje eikels!

En weet je, dat denigrerende zie ik op beurzen nooit bij *echte tekenaars*. Don Lawrence, Henk Kuijpers, Mattotti, Swarte, Loustal... zij stralen respect uit voor hun fans en dwingen dat respect dan ook van die fans af. Daar sta je als liefhebber met plezier een uur voor in de rij, om dan dankbaar dat ene handtekeningetje te bemachtigen. Ik maak me sterk dat geen van deze mensen op het Lambiek-vergaderingetje aanwezig was.

Ik heb voor Snoodijk en Van der Hart een welgemeend advies. Kruip in je voren torentje, schijt je producten voor een marginaal publiek uit in eigen welbehagen en blijf weg van stripmanifestaties, a.j. Je ergert je dan niet aan mannetjes-met-plastic-tassen en b. geen hond, echt geen hond zal jullie missen.

Hans 'mannetje-met-plastic-tas' Bijman, Wognum

De Duck-tekenaars Don Rosa, William van Horn **en** Marco Rota **danken hun bekendheid aan het feit dat ze strips tekenen èn schrijven met een geheel eigen, persoonlijke stijl. Er zijn echter ook Duck-tekenaars die in betrekkelijke anonimiteit een belangrijke bijdrage leveren aan het gezicht van Donald Duck in de jaren negentig. De twee belangrijkste zijn** Daniel Branca **en** Vicar **(pseudoniem voor Victor Arriagada Rios).**

Donald Duck als STRIPHELD

Daniel Branca en Vicar

door
PIETER VAN CLEEF

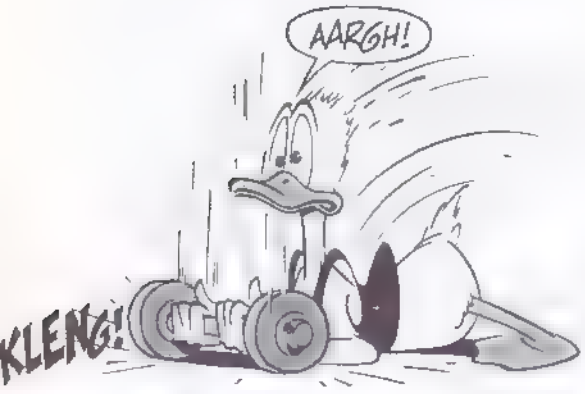

Nadat de bekendste Donald Duck *tekenaar* ***Carl Barks*** *in de jaren zestig - na ruim 6000 pagina's Duck-avonturen - van een welverdiend pensioen ging genieten, zijn er wereldwijd tientallen tekenaars die* Donald Duck *verhalen produceren in de stijl van 'de oude meester'. In de reeks 'Donald Duck als Stripheld' brengt* Stripschrift *de belangrijkste - veelal anonieme - auteurs voor het voetlicht, die in de jaren negentig de wereld beroemde eend gestalte geven.*
De eerste aflevering van deze reeks, over ***Don Rosa****, werd gepubliceerd in* Stripschrift 313. *De tweede aflevering over* ***William van Horn****, verscheen in* Stripschrift 316 *en* ***Marco Rota*** *stond centraal in* Stripschrift 318.

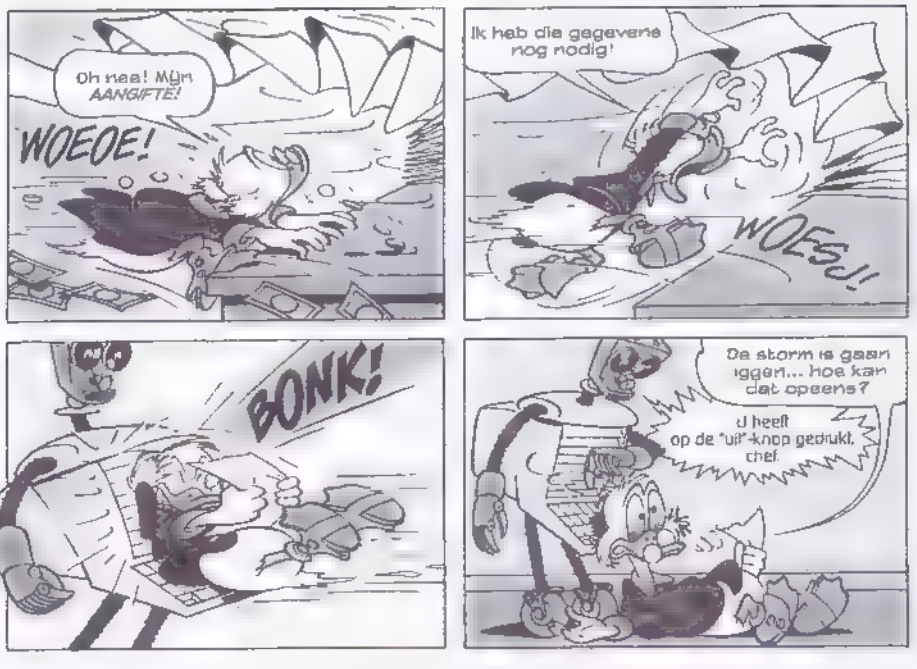
Oh nee! Mijn AANGIFTE!
WOEOE!
Ik heb die gegevens nog nodig!
WOESJ!
BONK!
De storm is gaan liggen... hoe kan dat opeens?
U heeft op de "uit"-knop gedrukt, chef.

Een voorbeeld van Branca's flitsende tekenstijl. Branca brengt meer vaart en snelheid in zijn tekeningen, zonder de typische Barks-stijl van rond 1960 los te laten.

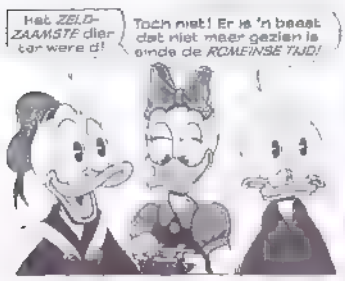

Vicar tekent de eenden van andere scenaristen. De plots die hij zelf schreef zijn op één hand en twee vingers te tellen. Uitgever Egmont weet in de verhalen echter wel het traditionele Duck-universum te handhaven. In *Donald Duck als Plaatjes-Praatjes-maker* (D97258 in *Donald Duck 99/7*) denkt Donald met zijn strip Henkie de Clown goede sier te maken bij een uitgever van strip-verhalen. Per land kan in de vertalingen naar hartenlust geïmproviseerd worden: in deze Nederlandse versie probeert Donald tekenassistent te worden van de legendarische 'Don Flippes', maar krijgt hij het aan de stok met het studiohondje 'Milton'. Daan Jippes **en** Freddy Milton **werkten in de jaren zeventig samen aan een aantal bekende, Nederlandse Duck-verhalen.**

OE!! Heb ik me dan zo vergist? Wat MANKEERT er dan aan?
ALLES! Dacht u nu echt dat strip-verhalen maken 'n fluitje van 'n cent was?
KNIP!

Daniel Branca (Buenos Aires, 1951) kopieert de Barks-stijl als geen ander. Terwijl zijn beroemde collega's het werk van Barks nogal vrij interpreteren, blijft Branca trouw aan de stijl van Barks van rond 1960: de eenden werden toen wat strakker en gestileerder en Branca ontwikkelde deze stijl verder met gladjes en zwierig inktwerk, vaak bijna 'hoekig'. Wat Branca in de loop van de jaren toevoegde, zijn de wat uitbundiger gelaatsuitdrukkingen dan Barks zich doorgaans permitteerde. Branca staat bekend om zijn fraaie tekeningen, maar dat is ook het enige waar hij om bewonderd wordt. De Duck-verhalen van zijn hand zijn namelijk niet makkelijk in één hokje te plaatsen: hij produceert *Willie Wortel*-verhalen, *Kat rien Duck*-verhalen en *Oom Dagobert*-avonturenverhalen. Branca werkt ook samen met een heel arsenaal van verschillende scenaristen, wat de eenheid en herkenbaarheid van zijn werk niet ten goede komt. Daarmee zou je Branca haast kunnen omschrijven als één van de vele 'broodtekenaars' die binnen de Disney-fabriek werkzaam zijn, maar deze term geeft Branca niet de eer die hij verdient. Wie een lijst van kwalitatief goede Duck auteurs wil maken, ontkomt er niet aan hem in één adem te noemen met zijn andere collega's.

Slapstick

In hetzelfde hokje hoort ook **Vicar** thuis. Met een productie van soms meer dan tweehonderd pagina's per jaar is duidelijk dat hier geen sprake meer is van het werk van één man. De naam Vicar is dan ook de verzamelnaam voor een hele studio medewerkers, die een bewonderenswaardige hoeveelheid Duck-strips afleveren. En ook stijlvaste Duck-strips, omdat decors en personages nauwelijks de hand van meerdere medewerkers verraden. De strips van Vicar worden vooral gemaakt voor de Europese markt, waar de stijl van verhalen en tekeningen nog altijd geënt is op het oude werk van Barks. De Vicar-Duck heeft alleen wel enkele verschillen, maar dat wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de redacteuren van Egmont, de Scandinavische uitgever die deze strips produceert. Zij overladen hun Duck-strips met verhaalelementen die vooral kinderen tot een jaar of twaalf aanspreken: slapstick, achtervolgingen en verkleedpartijen voeren de boventoon. Waar Donald in de Barks-strips veelal het slachtoffer werd van zijn eigen grootheidswaanzin of zijn eigen handelen, lijken de Ducks in deze strips vooral van plaatje naar plaatje te rennen, zonder dat ze enige invloed hebben op de loop van het verhaal. Niet zelden vind je Donald dan ook, verkleed als vrouw, op de vlucht voor een horde wilde honden, of hangend aan vlaggenstokken boven drukke winkelstraten. . als het *over the top* is, komt de strip uit de Vicar-studio.

Ducks voor kids

Misschien dat Branca en Vicar vanwege deze kinderachtige toon en *setting* vaak weinig waardering krijgen van de volwassen Duck lezer: zeker een kwart van de verhalen valt terug op platgetreden Duck clichés zoals 'de weddenschap', 'de wedstrijd', 'de verborgen schat' of de zoveelste 'Magica-steelt-dubbeltje'-variant. Oudere Duck-fans laten de 'platheid' van deze 'dertien-in-een-dozijn'-verhalen vaak links liggen. Maar dat neemt niet weg dat deze *Theater van de Lach*-Ducks, vergeleken met de wisselende kwaliteit van Duck-strips in de late jaren zeventig en de jaren tachtig, be-

***Onder, van links naar rechts,* Vijf Duckmannen op een rij:**
Don Rosa, strak, sjiek en daardoor wat stijfjes.
William van Horn, speelse, absurde en rubberachtige animatiestijl.
Marco Rota, sympathieke maar enigszins karakterloze eend in prachtige decors.
Daniel Branca, strakke jaren-vijftig/zestig-Barksstijl in het kwadraat.
Vicar, 'ronde', koddige lach-of-ik-schiet-eend in travestie-, achtervolgings- en taartgooi-verhalen.

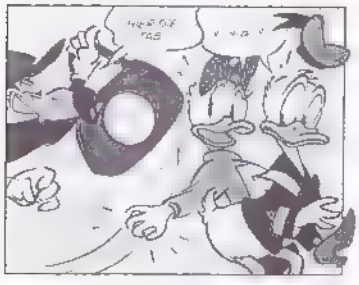

Branca- en Vicar-publicaties in Nederland

Aangezien Branca en Vicar zulke 'algemene' strips maken, duiken ze in allerlei uitgaven op, maar vooral in het weekblad *Donald Duck*. Zo'n beetje één op de vier Duck-verhalen in het vrolijke weekblad is afkomstig uit de Vicar-studio's. De 'kwaliteit B'-verhalen worden meestal ondergebracht in *Donald Duck Extra* of in vakantieboeken; het thema van de verhalen (vakantie en avontuur) leent zich beter voor deze uitgaven.

Voor een uitgebreide lijst van o.a. Nederlandse publicaties is het internet de enige vindplaats die uitkomst biedt.
Over Daniel Branca valt te lezen op *http://stp.ling.uu.se/~starback/dcml/creators/daniel-branca.html* en over Vicar op *http://stp.ling.uu.se/~starback/dcml/creators/vicar.html*.
In tegenstelling tot het werk van Don Rosa, worden van het werk van Branca en Vicar geen aparte, gebundelde albums uitgegeven.

HET ARCHIEF VAN... TH

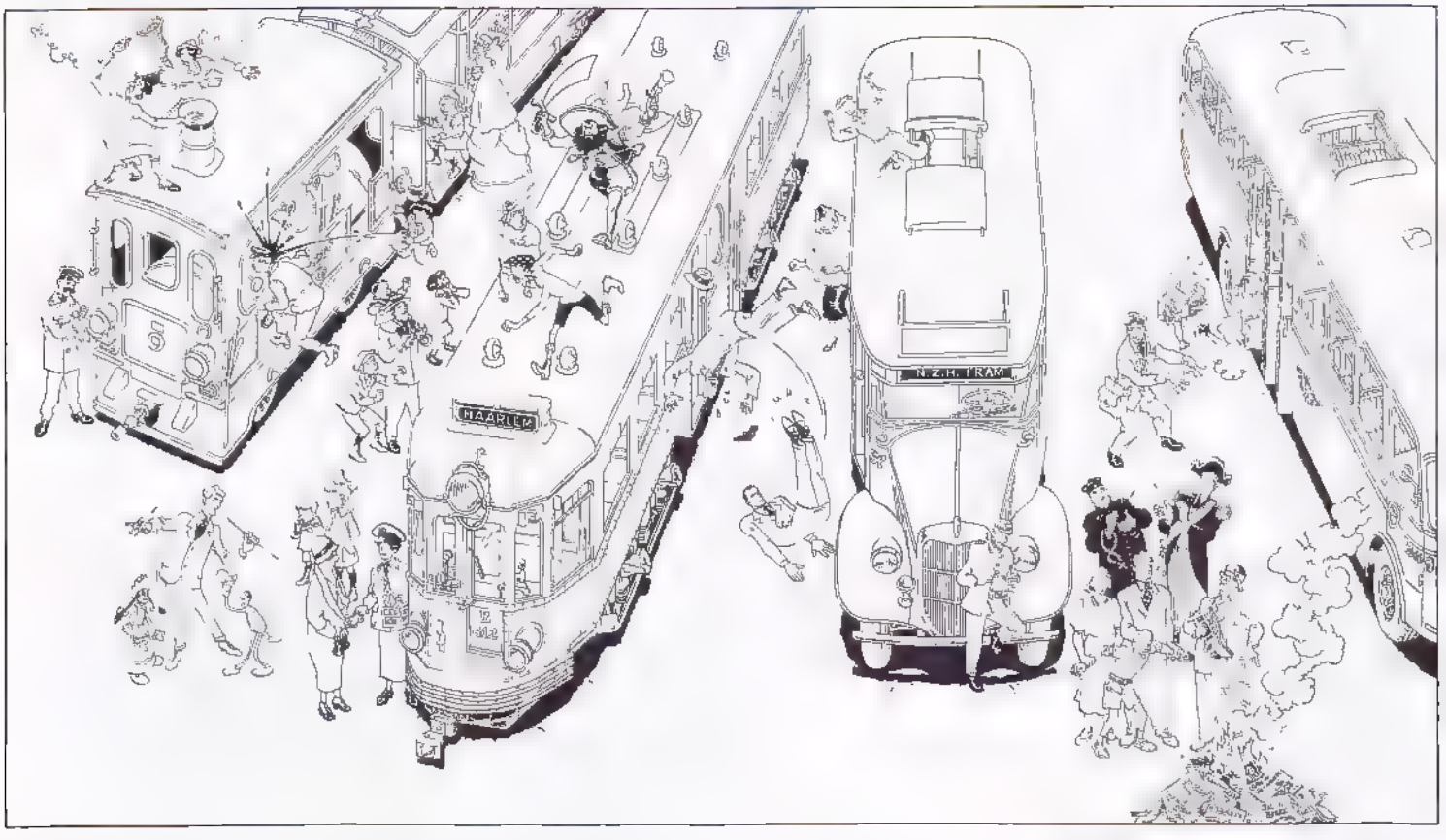

Bij het verdwijnen van vele publicatiemogelijkheden voor striptekenaars, duikt Stripschrift in de archieven van tekenaars. Reclamewerk, illustraties voor vakbladen, affiches voor overheidsinstanties, boekcovers... het vak van striptekenaar biedt ook buiten de traditionele stripkaders voldoende creatieve mogelijkheden. Aangezien dit werk meestal voor slechts een klein publiek is te zien, vraagt Stripschrift aan stripauteurs hun archieven te openen.

door

PIETER VAN CLEEF

Theo van den Boogaard, wiens laatste stripalbum verscheen in 1994, opende als eerste zijn archief.

Actie in Mobiliteit in opdracht van de NZH (momenteel Connexxion), 1997.
Van den Boogaard heeft in deze prent geen gewone passagiers maar allerlei figuren en situaties uit de Nederlandse stripgeschiedenis verwerkt: van Prikkebeen, Dick Bos en Professor Pi tot en

EO VAN DEN BOOGAARD

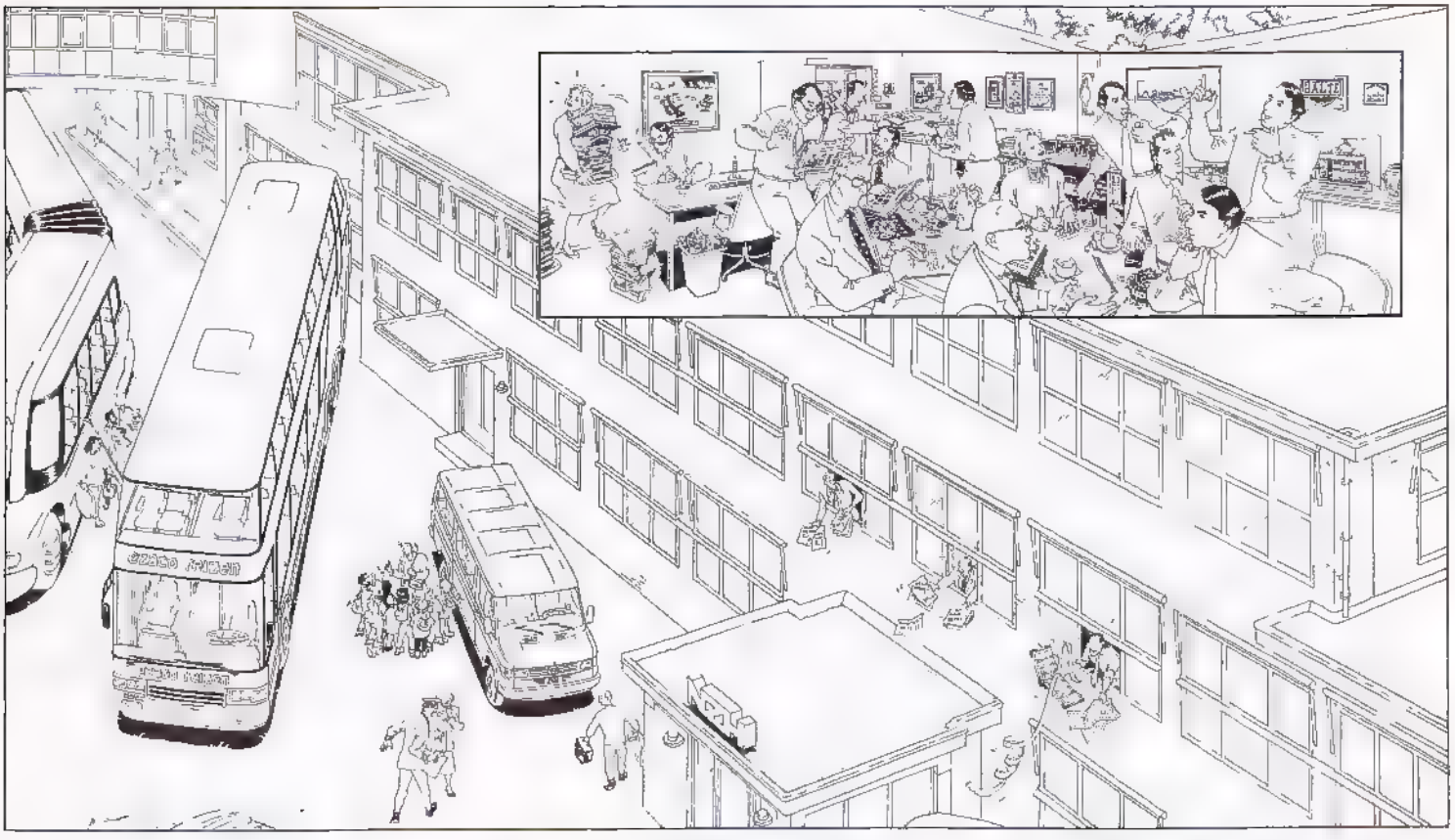

met Haagsche Harry en *Zone 5300*. Op de voorgrond tekende Van den Boogaard tevens een politieke (strip)boekverbranding (verwijzend naar de jaren vijftig), waarbij onder andere *Kick Wilstra* en *Dick Bos* onder applaus van de katholieke kerk worden verbrand.

'De gelegenheid om de Nederlandse striphistorie in deze tekening te verwerken, diende zich gemakkelijk aan. De historie van het materieel begint zo eind vorige eeuw met de electrificatie, en dat is ongeveer de tijd die samenvalt met de opkomst van het beeldverhaal. Natuurlijk staat opdrachtgever, André Testa, nu directeur van het Gemeentelijk Vervoersbedrijf Amsterdam (GVB), erom bekend dat hij van strips houdt. Dat was een mooie aanleiding om in het totale beeld wat levendigheid te brengen.'

'Wat me vooral inspireerde, was de songtekst van Bob Dylan, afkomstig van de lp *The Little White Wonder*.'

The comic book and me
Just us
We caught the bus
(Bob Dylan)

HET RINGLIJNSPEL

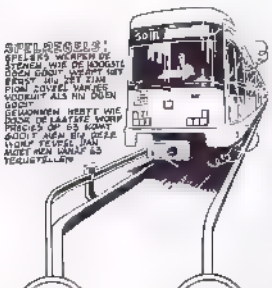
SPELREGELS:
SPELERS WERPEN DE STENEN WIE DE HOOGSTE OGEN GOOIT, MOGEN UIT BEGINNEN. WIE DE STEEN DICHT BIJ DE STAM WEET TE WERPEN, MOGEN ALS EERSTE GOOIEN. WIE DE MEESTE OGEN GOOIT HEEFT GEWONNEN. WIE DOOR DE LAATSTE WORP PRECIES OP 63 KOMT GOOIT NOG EEN KEER. HEEFT HIJ OF ZIJ TE VEEL, DAN MOET MEN VANAF 63 TERUGTELLEN.

VAN DER MADEWEG
34 Onderweg neemt u nog even de stukken door maar u houdt geen rekening met uw medespelers Ga terug naar 28

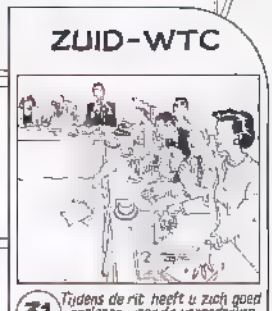

GEIN
Gefeliciteerd u hebt gewonnen en u bevindt zich in het goede gezelschap van topmanagers dir nl ook regelmatig hun auto tegen staan
63

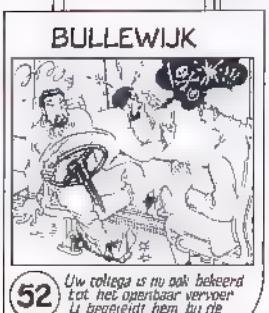
BULLEWIJK
52 Uw collega is nu ook bekeerd tot het openbaar vervoer U begeleidt hem bij de afkickverschijnselen Ga door naar 57

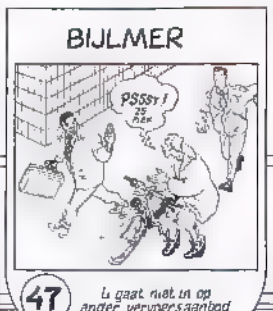

Het *Ringlijnspel* in opdracht van het Gemeentelijk Vervoersbedrijf Amsterdam (GVB), 1997. Dit affiche is enerzijds een bordspel, dat de speler langs alle stop-stations voert van lijn 50 (een Amsterdamse metrolijn). Ander-zijds is het door de vorm (alle illustraties langs de route staan rechtop in plaats van de gebruikelijke 'Ganzenbord-krul') ook als normaal affiche op te hangen.

LEZERS VAN STRIPSCHRIFT KUNNEN HET GVB RINGLIJNSPEL VAN THEO VAN DEN BOOGAARD (97x68 CM. IN KLEUR) GRATIS IN HUN BEZIT KRIJGEN, ZOLANG DE VOORRAAD STREKT. MAAK DE VERPAKKINGS- EN VERZENDKOSTEN VAN *f* 15 / BFR.300 OVER OP ÉÉN VAN DE BANKREKENINGEN UIT HET COLOFON OP PAGINA 3, O.V.V. 'RINGLIJNSPEL'. HET AFFICHE WORDT DAN IN EEN STEVIGE KOKER BINNEN ZES WEKEN TOEGESTUURD.

MET DANK AAN AFDELING COMMUNICATIE GVB AMSTERDAM

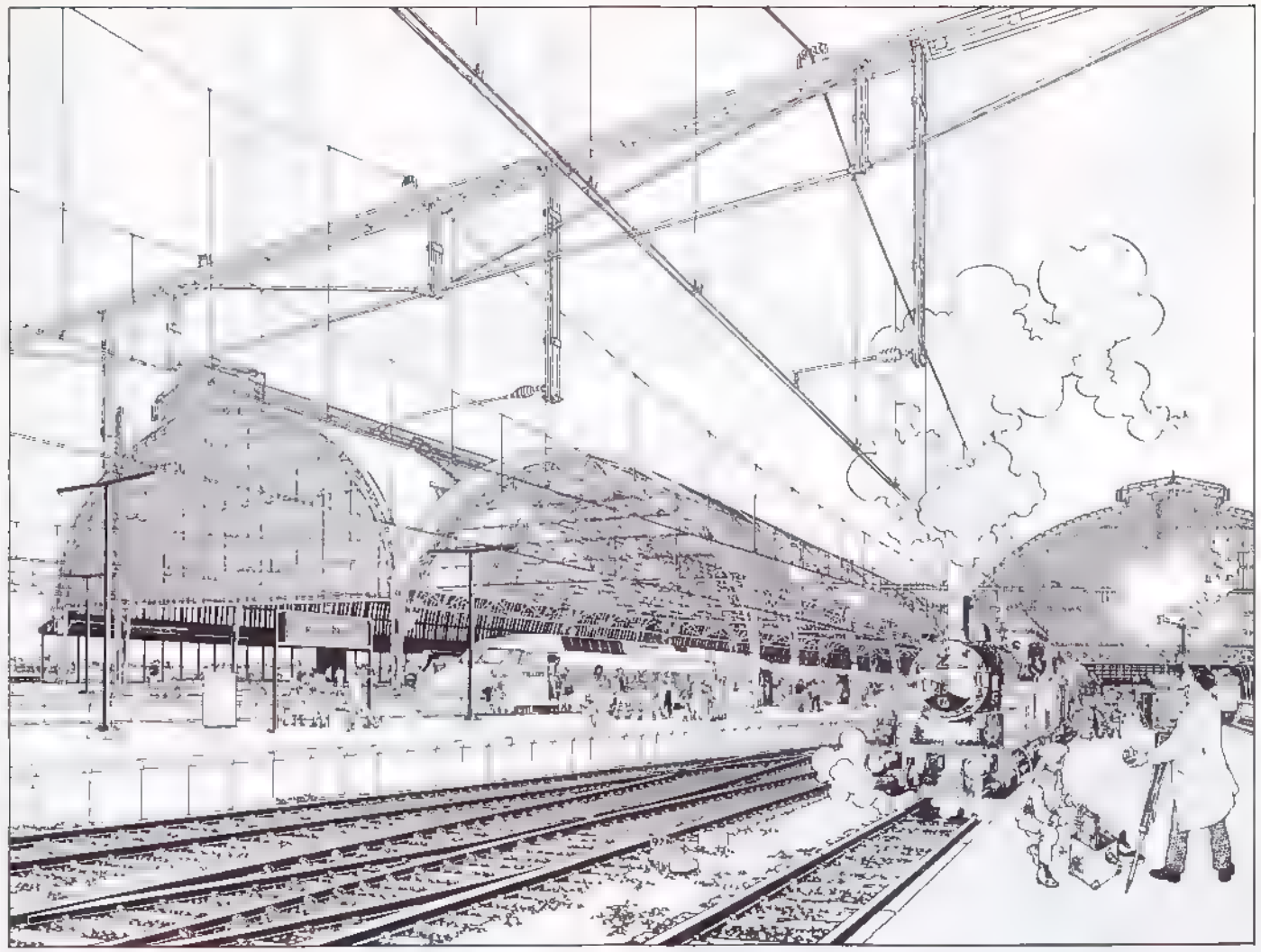

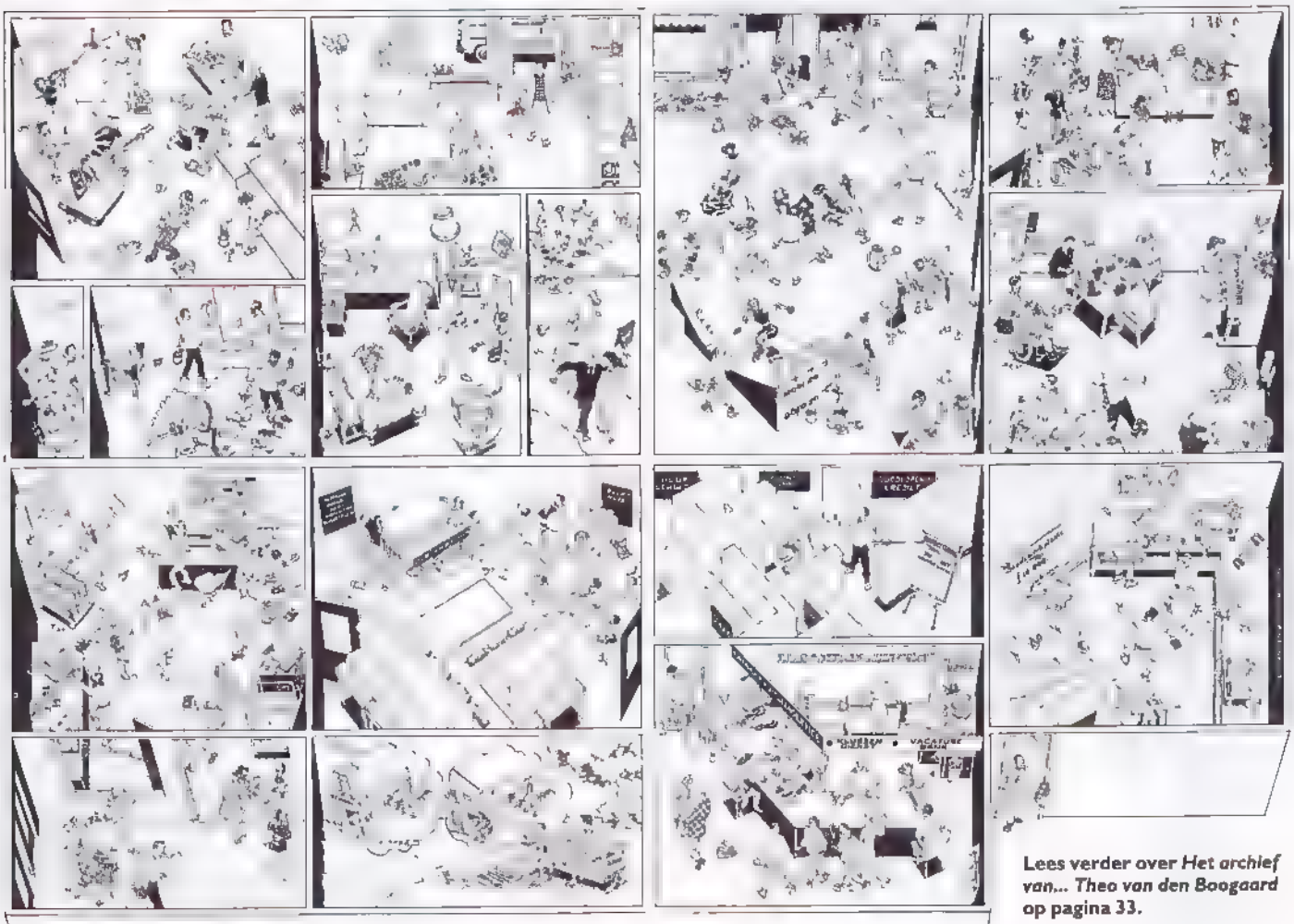

Lees verder over *Het archief van... Theo van den Boogaard* op pagina 33.

BATMAN

ANIMATED

In het najaar van 1992 startte Warner Brothers met de tekenfilmversie *Batman: The Animated Series* en de makers en het publiek konden toen niet vermoeden dat de reeks zo'n succes zou worden. Na de twee speelfilms *Batman* (1989) en *Batman Returns* (1992) leek de introductie van een tekenfilmversie voor televisie al gauw op het uitmelken van een bioscoopsucces, maar de Batman-serie bleek allesbehalve een goedkope rip-off.

Producers **Paul Dini**, **Bruce Timm** (zie het interview in *Stripschrift 317*) en talloze talentvolle illustratoren, achtergronddesigners en componisten maakten van de serie een commercieel en artistiek succes. De tv-versies van andere succesvolle strip reeksen als de *X-Men* of *Spiderman* hebben te kampen met slechte scripts, belabberde dialogen, verkeerde muziek, een *overall* slecht design en, volgens Batman producer **Bruce Timm**, *crappy animation*. Het hele concept van de tv serie *Batman* zit gelukkig wel goed in elkaar. De volwassen scripts en de serieuze, grimmige sfeer gaven de tv-figuur Batman weer serieus aanzien sinds de komische capriolen van de *live action*-episodes met **Adam West** uit de jaren zestig. Ook de comic-liefhebbers prezen de nieuwe serie voor vermelding van de juiste feiten en verwijzingen naar de oorspronkelijke strips.

Klassiek

Batman: The Animated Series ontwikkelde zich na enkele seizoenen verder tot bijvoorbeeld *The Adventures of Batman and Robin* en *Batman Gotham Nights*, telkens met kleine aanpassingen in de cast en vaak met een aangepast *character design*: zo zit Batman sinds 1992 strakker en gestroomlijnder in zijn vliegpakje en werd assistent Robin in de serie een seizoen lang een kereltje van een jaar of twaalf. Ook de tekenfilminterpretatie van de klassieke Batmanschurken als Two Face, Dr Freeze en The Penguin zijn vaak origineler dan in de speelfilms. Terwijl de toon en sfeer van de Batman-speelfilms vaak stuurloos en onvoorspelbaar is (gezien de lauwe reacties op het vierde deel uit 1997 *Batman and Robin*) blijft de kwaliteit van de televisieserie stabiel. Hetzelfde productieteam ontwikkelde in 1995 ook een serie rond die andere DC Comics held *Superman*, een serie die de klassieke uitstraling heeft van de oude *Superman* cartoons van de broers **Dave** en **Max Fleischer** (beginnen jaren veertig), maar gesitueerd in een hedendaagse omgeving

Het witte doek

Dat de serie meer potentie had dan een tv serie alleen, bleek al in 1993 toen Warner Brothers plannen had voor een geanimeerde bioscoopfilm *Batman: The Animated Movie* was oorspronkelijk gepland als *direct-to-video* pro

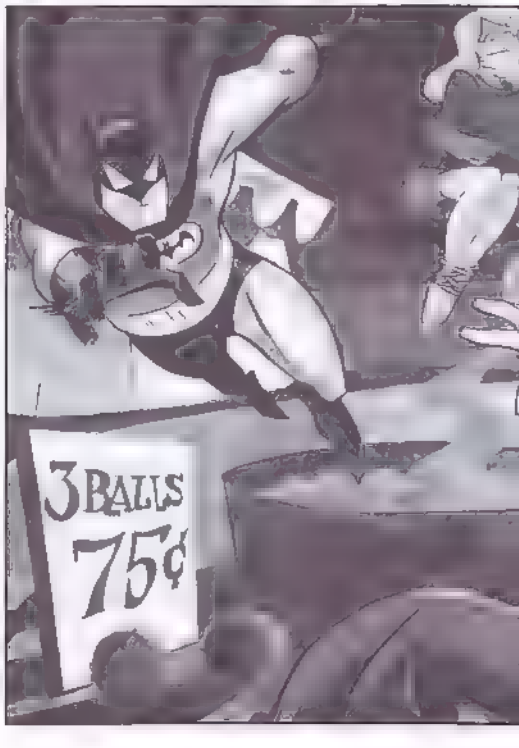

Bruce Timms comic *Mad Love* (1994), een *Batman*-comic geënt op de tv-serie. Deze uitgave won in de Verenigde Staten een Eisner Award voor 'Best Single Issue' in 1994. Ook *The Batman Adventures Holiday Special* won een Eisner Award in 1995. De serie ontving eveneens een Eisner Award in 1996 voor 'Beste titel voor jonge lezers'.

duct, maar werd in een vroeg stadium al omgezet naar een heus bioscoopfilm-project, waardoor de makers slechts een klein jaartje de tijd hadden om de film af te maken. Terwijl andere animatiefilms zeker twee tot drie jaar voorbereidings- en productietijd vergen, werd *Batman: Mask of Phantasm* in allerijl afgemaakt om in december 1993 een bescheiden bioscooprelease te halen. Het tamelijk slappe verhaal deed de film de das om en hij verdween geruisloos uit de theaters. Pas in 1996 deed Warner een nieuwe poging om een extra lange film te produceren. *Batman: Subzero* is een project van **Boyd Kirkland**, iemand die al een paar van de beste tv-afleveringen op zijn naam had staan. Na succesvolle testvoorstellingen twijfelde Warner of ze deze film wel direct op video moesten uitbrengen, maar de teleurstellende ervaring met *Mask of Phantasm* heeft ze waarschijnlijk doen besluiten om *Batman: Subzero* in 1998 toch als *direct-to-video*-product op de markt te slingeren. Of is er een andere reden? De reacties op *Batman Subzero* waren in ieder geval stukken enthousiaster dan op de *live action*-film *Batman and Robin*, die zo'n beetje hetzelfde thema en dezelfde schurk opvoerde, Mr. Freeze. Misschien was Warner bang dat hun peperdure speelfilm het moest afleggen bij de tekenfilm variant? Hoe dan ook, Warner Home Video Nederland bracht de film in juni uit, samen met *The Batman/Superman Movie: World's Finest* (1997, regie van **Toshihiko Masuda**) Aangezien de Nederlandse kijker momenteel

door
PIETER VAN CLEEF

verstoken blijft van de tekenfilmseries (afgezien van, op het moment van dit schrijven, *Superman* op de zeer vroege RTL4-maandagochtend), zijn dit releases om toe te juichen.

Subzero

Batman: Subzero vertelt het verhaal van Dr Freeze die zijn gewonde echtgenote Nora Fries in leven wil houden door een orgaantransplantatie. Daarvoor haalt hij de corrupte dokter Belson over om hem te helpen bij de operatie. Batman grijpt in als Freeze de dochter van politiecommissaris Gordon ontvoert, omdat zij dezelfde bloedgroep en lichaamsbouw heeft als Nora Fries. Een nogal vergezocht idee en behoorlijk stom van Dr. Freeze om juist de dochter van een hooggeplaatste politieman uit te kiezen! Zo kent *Batman: Subzero* helaas nog meer zwakke scenarioelementen. Het spoor dat Batman en Robin uiteindelijk leidt naar een olieboorplatform (de schuilplaats van Freeze), is een bandje waarop een scheepshoorn is te horen. Hebben we zoiets al niet veel vaker gezien in talloze tv-series? Gelukkig wordt dit tamelijk doorzichtige verhaaltje gered door in de eerste plaats de geweldige *Dark Deco*-effecten. De Mr. Freeze in deze film is stukken interessanter dan de lullige, wandelende ijslollie die **Arnold Schwarzenegger** was in *Batman and Robin*. De Mr. Freeze in *Subzero* is ijzingwekkend mooi vormgegeven in de stijl van de sciencefictionfilms en -strips uit de jaren veertig en vijftig. Met een stolp op zijn hoofd en rood oplichtend brilletje lijkt hij zo weggelopen uit een film als *Forbidden Planet*, maar dergelijk 'kauwgomplaatjes-design' werkt hier nergens op de lachspieren. Ook de gelikte computereffecten, waaronder de openingsscènes in het poolwater, de motorachtervolging van Robin op een snelweg en de Batcave zelf mogen er zijn, alhoewel ze nergens speelfilm-

Batgirl zoals ze volgens Bruce Timm eruit moet zien.

***Links*, Bruce Timm maakte naar aanleiding van het lijstje 'verboden ingrediënten', opgesteld door de 'Broadcast Standards and Practices' (BS&P), een cynische cartoon. Deze bevat maar liefst negen Amerikaanse tekenfilm-taboes: pistolen, drugs, brekend glas (?), alcohol, tabak, bloot, kinderen in gevaar, religie en wurging.**

niveau halen. Een explosieve finale op het olieboorplatform à la James Bond doet je het slappe verhaal vergeten, waardoor *Batman: Subzero* ondanks gebrek aan diepgang toch een plezier is om naar te kijken.

World's Finest

The Batman/Superman Movie: World's Finest laat het Batman-universum los, omdat de film zich grotendeels afspeelt in Metropolis, het onderkomen van Superman. Alhoewel je zou vermoeden dat de werelden van Batman en Superman zich moeilijk laten mengen, zijn de makers erin geslaagd om een verhaal en een decor te creëren dat geen moment vreemd overkomt of elkaar dwarszit. In *World's Finest* sluit The Joker samen met Harley Quinn (en gewapend met enkele kilo's kryptoniet) een overeenkomst met Lex Luthor, Supermans gezworen vijand, om 'Bats en Flyboy' eens en voorgoed uit de weg te ruimen. Een origineel gegeven, waarbij de aanvankelijke wrijvingen tussen Batman en Superman nog wat leuke scènes opleveren. Zo versiert Bruce Wayne Supermans vriendinnetje Lois Lane met de opmerking *'You've had your chance'*. De ontdekking van Superman (met zijn X-Ray-Vision) dat Batman in werkelijkheid Bruce Wayne is, ontlokt bij Batman de hilarische uitspraak: *'You peeked!'*

En nu samen

Terwijl ook *World's Finest* vol knappe actiescènes zit en zeer acceptabel kijkvoer is, zijn deze twee films toch ook niet meer dan een opgerekte tv aflevering. Zelfs met wat duurdere *special effects* en groots opgezette *settings*, is het zeer verstandig van Warner om dergelijke films geen bioscoopprémière te geven. Deze films zijn gemaakt voor de tv-fans die wel eens 'wat meer' willen zien in een sjieker jasje. Daar is Warner, vooral bij *Subzero*, zeker in geslaagd. De video leverde hen dan ook een Annie Award op voor de beste *direct-to-video*-film. En als we een product als *Subzero* gaan vergelijken met het bloedeloze recyclemateriaal dat Disney de laatste tijd in de schappen kwakt voor dezelfde hoge prijzen als een echte bioscoopfilm, is de consumentvriendelijke prijs van *f*24.95 (Bfr.499) bijna een *must-buy* op de videoschappen.

CENSUUR

De makers van de grimmige Batman-*serie hadden nogal eens problemen met de strakke censuur-regels van de Amerikaanse televisie maatschappijen. Voor superhelden is het vrijwel onmogelijk om op zaterdagochtend een vuist te maken, laat staan hem te gebruiken.*
In het boek Batman: Animated *zijn een aantal interne commentaren verzameld, afkomstig van de censuurcommissie. Een kleine bloemlezing.*

✱ *De omroep zegt 'nee' tegen de scène waarin Batman Torchy met zijn vuist in zijn maag slaat. Hem schoppen, hem met zijn hele arm slaan of iets dergelijks is wel oké.*

✱ *Ze willen niet dat Scarface iedereen 'scumbag' noemt.*

✱ *De omroep wil niet dat Batman 'Oh, my God' zegt in de scène met de audiocassette. Ze vinden het logisch dat Batman zoiets zegt in een dergelijke situatie, maar veel gelovige gezinnen zouden beledigd kunnen zijn door het ijdele gebruik van de naam God door Batman. Hij mag wel van schrik naar adem happen.*

✱ *De censuur heeft een probleem met het feit dat Batman een magere man in zijn gezicht slaat.*

✱ *De BS&P vindt dat de scène, waarin Bane Robin bij zijn hoofd optilt, door kinderen te makkelijk is na te doen bij een kleiner kind of een dier.*

✱ *Dat Robin de schurken in hun gezicht schopt is teveel van het goede. Een schop tegen het lichaam is oké.*

✱ *De BS&P wil dat we iets verzinnen waar door Catwoman niet op haar gezicht of haar borsten landt.*

✱ *Schurk nummer drie moet blank zijn.*

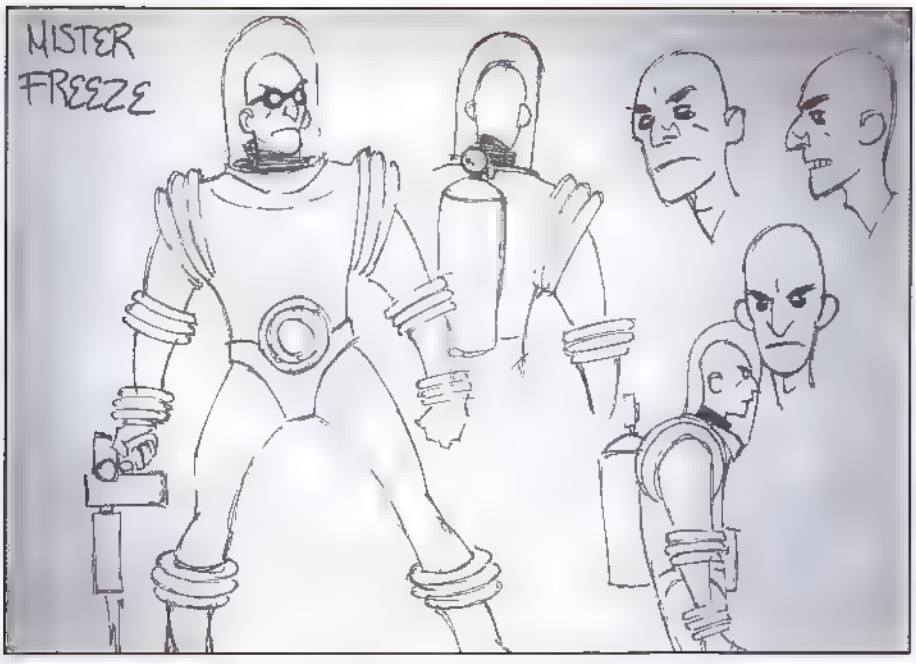

***Links en boven,* Het ontwerp voor de tekenfilmvariant van Dr. Freeze: heel wat fraaier dan de 'over the top-look' van Arnold Schwarzenegger in de vierde *Batman*-speelfilm.**

***Rechts,* Een gedeelte uit het storyboard van *Batman & Mr. Freeze: Subzero*. Batman en Robin kunnen geen blusapparaatje vinden op een exploderend olieboorplatform.**

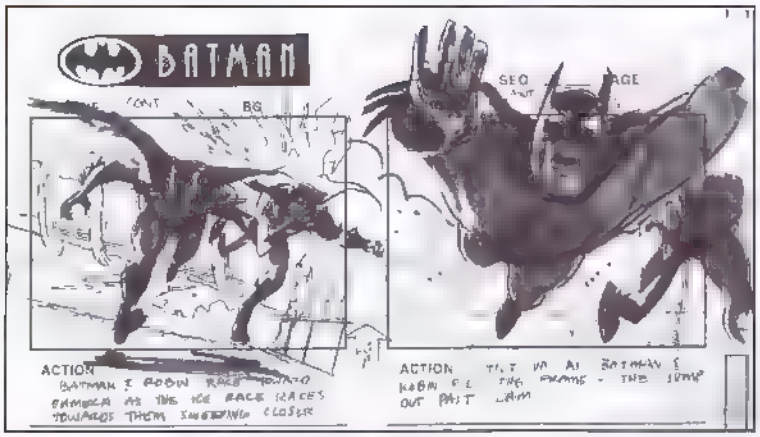

Batman & Mr. Freeze: Subzero

Warner Home Video 1999
Bestelnummer SCV 14996
Prijs *f* 24.95 / Bfr. 499
(±65 minuten. Alle leeftijden)

The Batman/Superman Movie: World's Finest

Warner Home Video 1999
Bestelnummer SCV 16135
Prijs *f* 24.95 / Bfr. 499
(+80 minuten, Alle leeftijden)

Batman: Animated

Dini & Kidd (met introductie van Timm)
Harper Entertainment 1998
(import: Nilsson & Lamm)
ISBN 0-06-107327 X
Prijs *f* 70.40 / Bfr. 408
(152 pagina's, kleur s.k.)

Harper Entertainment bracht vorig jaar het boek *Batman: Animated* uit. In dit chique koffietafelboek, geschreven door **Paul Dini**, vind je uitgebreide informatie over de serie, waaronder een complete lijst van afleveringen met *credits* en plotomschrijvingen, maar ook uiteenzettingen over het hele productieproces. Het boek is rijkelijk geïllustreerd met adembenemende decors, *character*-schetsen en *story-boards*, maar behandelt ook de strip-uitgaven die ontstaan zijn naar aanleiding van de tv-serie. De *merchandise*-producten rond de serie levert ook fascinerende foto's op. Wat dacht je van een Batman-figuurtje, versmolten in een stuk zeep of een Happy Meal-fietsbel van MacDonald's met het duivelse gezicht van The Joker?

LAND IN ZICHT

Kleine Robbe van Tome en Janry.

FRANKRIJK

door

HENRI FILIPPINI

VERTALING HANS MOORS

Boven, Het Land van Langvergeten van Makyo en Vicomte.
Rechts, De Kinderen van de Wind door François Bourgeon.

Al zo'n dertig jaar in de wereld van de strips, ben ik van de generatie die heeft leren lezen met de tijdschriften Kuifje, Robbedoes, Pilote *en* Vaillant... *Ik ben dus een lezer, die altijd gefascineerd is geweest door helden. Toen ik op mijn beurt de mazzel had om voor de uitgevers waarvoor ik werkte verhalen uit te mogen kiezen, heb ik er natuurlijk naar gezocht om nieuwe helden te lanceren. Heel snel al ving ik protest-gefluister op. De helden behoorden tot het verleden; voortaan zou je auteur-strips moeten maken.* Alex, Robbedoes, Kuifje, Asterix *en alle anderen waren slechts padvindertjes, net goed genoeg voor het museum. Het was de tijd, waarin* Métal Hurlant, l'Echo des Savanes *(een super-intellectueel blad van Mandryka) of* Pilote Mensuel *Auteurs zagen komen met een grote 'A'. Ikzelf, bij Glénat, bleef geloven in de held, door* Het land van Langvergeten, Malefosse, De kinderen van de wind en De 7 levens van de sperwer *te lanceren. De pers had het indertijd alleen over de nieuwe strip, bestemd voor de elite en niet voor het volk. En toch verkochten mijn reeksen goed. In mijn naïviteit dacht ik, dat de 'intellectuelen' nog betere dingen maakten. Sindsdien is de rook van enkele succeszoekende journalisten en van salons met betwiste laureaten opgetrokken. De Auteurs hebben het kaartenhuis zien instorten. Slechts een enkeling, zoals* **Tardi** *en* **Bilal**, *heeft het overleefd; de anderen moesten, om broodsnood, ook helden gaan creëren. Vandaag de dag, net als voorheen, triomfeert de strip met* XIII, Largo Winch, De kleine Robbe, Titeuf *en diverse andere, terwijl* Alex, Asterix, Kuifje *en de groten-van-voorheen er ook nog steeds zijn. Maar wie herinnert zich nog de Auteurs met een grote 'A', gekatapulteerd door* Métal Hurlant, Ah Nana, Pilote Mensuel *en andere tijdschriften uit de jaren zeventig? Dit alles om aan te geven, dat ik heel serieus denk dat het stripalbum altijd levendig en concurrerend zal zijn; op voorwaarde dat de strip niet vergeet dat hij bedacht is om zijn lezers te laten dromen en aangenaam te verpozen. Des te beter voor iedereen trouwens, aangezien de strip gespecialiseerde boekhandelaars de gelegenheid biedt ervan te leven en zodoende moeilijkere albums te verkopen van Auteurs met een grote 'A', die nog niet begrepen hebben dat de strip helden nodig heeft om te kunnen bestaan. Wat mij betreft, ik ben heel blij mijn kleine steentje te hebben bijgedragen aan het stripgebouw door het lanceren van reeksen als* Vécu, Caractère *of* Bulle Noire.

In deze serie mondiale columns staat een keur aan stripdeskundigen stil bij het afgelopen centennium. Ze plaatsen een persoonlijke noot bij één eeuw strip in hun land.

Henri Filippini is striphistoricus en sinds 1976 literair directeur van uitgeverij Glénat.

BOEKEN

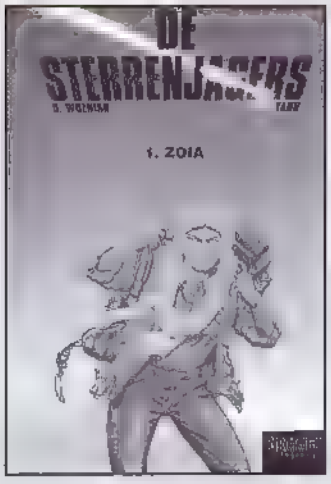

De sterrenjagers 1: Zoia

Wozniak & Yann
Dupuis 1999
SBN 90-314-2 71-5
Prijs ƒ9,75 / Bfr 180
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Olivier Wozniak maakt een uitstekende comeback met *De sterrenjagers*. Na het stopzetten van de prachtige reeks *Alice en Leopold*, die niet meer dan 5 albums mocht tellen, bleef het stil rond Wozniak. Incidenteel tekende hij wat gagstrips voor weekblad *Robbedoes* over het aerobic-meisje Barbara, maar daar bleef het bij. Talent laat zich echter niet wegstoppen in een hoekje en samen met scenarist **Yann** startte hij deze nieuwe reeks. Dit keer geen nostalgische verhalen over een jeugd in Afrika, maar een moderne avonturenreeks over de jonge vrouw Zoia die de wereld afreist op zoek naar meteorieten. Zoia strandt in de woestijn en wordt geholpen door een nomaad die haar verder op weg helpt. Midden in de Gobi-woestijn wordt ze geconfronteerd met een concurrent, de gelikte Amerikaanse playboy Robert Mack, en samen proberen ze een zeldzame Sidero-liet-steen in handen te krijgen.
De sterrenjagers is geen sciencefiction-reeks, zoals de titel misschien doet vermoeden, maar een boeiende mix tussen archeologie, vreemde culturen en *high tech-gadgets*. De confrontatie tussen Zoia en Robert Mack is misschien wel enigszins clichématig: de combinatie van gevoelige dames en mannen-met-een-grote-bek kennen we wel uit talloze films. Maar Wozniak en Yann weten er met prachtige tekeningen en een boeiende pagina-opbouw een spannend en amusant verhaal van te maken. Wozniaks semi-realistische klare-lijn-stijl, die we kennen van *Alice en Leopold*, heeft plaatsgemaakt voor realistische, losjes geïnkte tekeningen. Dat is even wennen, maar gaandeweg het album wordt duidelijk dat beide auteurs hier een sterk album hebben afgeleverd. En hopelijk stopt deze reeks niet bij het vijfde deel...

PvC

Een wereld zonder kwaad

Sibran & Lepage
Dupuis 1999
SBN 90-314-2135 9
Prijs ƒ26,50 / Bfr 485
(72 pagina's, kleur, n.k.)

In februari 1939 vertrekt een jonge letterkundige naar het Amazonewoud om een woordenboek te maken in de taal van een ver teruggetrokken indianenvolk. Haar opgave wordt zwaarder dan ze kon vermoeden; de stam trekt diep de jungle in om een uitputtende tocht te maken die veel van hen met de dood moeten bekopen. Ondertussen is de letterkundige onwetend van de ramp die zich in Europa voltrekt.
Scenarist *Anne Sibran* levert met dit verhaal niet alleen een spannend reisverhaal af, maar roert ook het zware thema aan van de zelfvernietiging van de mens. Ze brengt de zinloosheid ervan overtuigend over, zonder dat het verhaal een moment ongeloofwaardig of pathetisch wordt. Dit komt ondermeer omdat ze ervoor heeft gekozen de wetenschapper zelf het verhaal te laten vertellen middels dagboekfragmenten. Dat het inhoudelijk allemaal klopt heeft ongetwijfeld te maken met de studie etnologie die Sibran heeft gevolgd
Lezers die een hekel hebben aan zware thema's hoeven het boek niet te mijden. De avonturen die zich in het tropisch regenwoud voltrekken met gevaarlijke dieren, nog gevaarlijker missionarissen en oorlogszuchtige lieden maken het mogelijk om *Een wereld zonder kwaad* ook op een oppervlakkige manier te lezen zonder dat het saai wordt. Tekenaar **Emmanuel Lepage** dikt dit avontuurlijke aspect aan met levensechte tekeningen die veel dynamiek uitstralen. Doordat hij zelf al tekenend heeft ingekleurd, is er zelfs voor lezers die enkel geven om mooie plaatjes genoeg reden om het boek te kopen.
Dit alles maakt dat *Een wereld zonder kwaad* één van de weinige boeken is die door een breed publiek gewaardeerd kan worden. Het heeft allerlei aspecten in zich om een alom gerespecteerde bestseller te worden. Als het geen hoge verkoopcijfers haalt, dan kan ik alleen maar concluderen dat stripminnend Nederland een onfrisse bruine substantie in zijn ogen en tussen zijn oren heeft.

HW

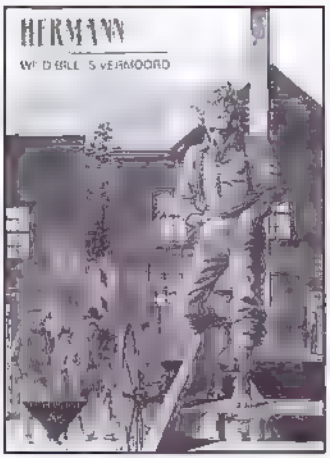

Wild Bill is vermoord

Hermann
Dupuis 1999
ISBN 90 3 4 2207 X
Prijs ƒ26,50 / Bfr 485
(64 pagina's, kleur n.k.)

Hermann kleurt zijn strips tegenwoordig in op de originele platen. Dat scheelt hem tijd, dus kan hij sneller albums poepen. Bovendien is het resultaat niet onaardig. Reden genoeg voor de Hermann-fans om na ieder nieuw album van hun grote idool te roepen dat hij zijn tekenwerk 'nu nog meer heeft geperfectioneerd'. En de nieuwe one-shot *Wild Bill is vermoord* is dan natuurlijk helemaal het summum. Want ja, Hermann schotelt ons nu ook nog eens een keer een briljant scenario voor, zo wordt ons wijsgemaakt. Dacht je dat het boek gaat over de bekende Wild Bill Hickok, dan heeft Hermann je mooi te pakken, want *Wild Bill is vermoord* gaat helemaal niet over Wild Bill Hickok. Neehee, het gaat over een knulletje dat op Jeremiah lijkt en die getuige is van de koelbloedige moord op zijn vriendinnetje en haar goudzoekende ouders, op de dag dat ook Wild Bill het loodje legt. Het joch trekt de wijde wereld in, maakt kennis met een bootlading verknipte volwassenen, wordt zelf net zo verknipt en neemt uiteindelijk wraak. Maar *Wild Bill is vermoord* gaat niet over wraak, zo wordt ons voorgekauwd in het dossier voorin dit *Vrije Vlucht*-album. 'Dat zou te eenvoudig zijn en niet passen bij Hermann.' Nog meer dossierwijsheid: dat Hermann de aanleiding tot de moord op de goudzoekersfamilie niet uitwerkt, wordt geprezen als 'meteen doordringen tot de essentie'. Na zoveel kletspraat hoop je dat de strip veel goedmaakt, maar daar is *Wild Bill is vermoord* niet toe in staat. Hermann heeft gepoogd een psychologische western te maken, maar dit pretentieuze streven levert een product op dat zijn vroegere pretentieloze westernstrip *Comanche* nergens ook maar in de verte weet te benaderen. En zo gebeurt het steeds vaker dat de Belg oude

succesfactoren in een nieuw jasje stopt, zonder het oude niveau te handhaven. In dit licht mag *Wild Bill is vermoord* dan ook gerust zijn zoveelste uitglijder worden genoemd. We kunnen ons natuurlijk vergapen aan het tekenwerk, al is de nieuwe werkwijze allang zo nieuw niet meer. Bij Dupuis hebben ze getracht om de werklust van Hermann uit te drukken in een metafoor. Dat resulteerde in het verhaal over een beer die ondanks zijn vorderende leeftijd nog altijd meerdere malen per jaar zijn kunstje vertoont. Inderdaad vertoont Hermann nog steeds zijn kunstje, maar dat begint inmiddels flink te vervelen.

JM

Soda 10:
God mag het weten

Gazzotti & Tome
Dupuis 999
SBN 90-3 4-2099-9 (h.k.)
ISBN 90-3 4-2098-0
Prijs ƒ18 / Bfr 330 (h.k.)
ƒ 9,75 / Bfr 180
(48 pagina's, kleur h.k. & s.k.)

Soda beleeft al tien albums lang avonturen als politieagent in het kostuum van een geestelijke. Kan dat zo lang boeiend blijven? Nee. Om dan toch met dit gegeven een spannend boek te maken, da's best knap. Helaas lukt het de helden **Tome** (die ook de scenario's voor *Robbedoes* schrijft) en **Gazzotti** ditmaal niet om deze zware taak te volbrengen. Deel tien is prachtig getekend en het verhaal beweegt zich voort als een actiefilm, maar de spanning is iets te ver te zoeken. Misschien is het omdat er slechts twee sensationele actiescènes in de film zitten en de hoofdpersoon eventjes zijn geheugen verliest (geeuw, gaap). 'Ik vraag me soms af wat er zich allemaal in dat hoofd van jou afspeelt', zegt de nietsvermoedende moeder van Soda aan het eind van het boek. Misschien weten de lezers inmiddels wel iets te veel van de hoofdfiguur. Een album met alleen one-liners lijkt me een spannende afwisseling in de serie. *Soda Hard With A Vengence?* Ook een uitdaging voor Tome. Go ahead, guys. Make my day...

VM

Het mooiste vak ter wereld

De Wit
Meppelink 1999
ISBN 90-73133-03-3
Prijs ƒ19,90 / Bfr.398
(48 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Wat is dit nu? Moet dit de Nederlandse leraar voorstellen? Dan is het droevig gesteld met hem. Wat een gefrustreerd mannetje is die Frans uit deze speciaal voor het onderwijs gemaakte strip van **Peter de Wit**. Heeft hij zijn stijl niet te simplistisch gemaakt? Het lijkt erop dat hij deze strip in een paar verloren minuutjes op papier heeft gezet om er snel geld mee te verdienen. Slim..., maar voor de liefhebber van mooie tekeningen een afknapper. Het tekenwerk ziet er niet uit en getuigt van minachting voor de koper van dit album vol prutswerk.
En dan de titel van dit boek: *Het mooiste vak ter wereld*. Uit ervaring weet ik dat dit voor een echte leraar zo is, maar om dan zo'n stripje over een mislukte, gefrustreerde leraar deze titel te geven, dat moet haast wel uit opgekropte frustratie over de eigen schooltijd gedaan zijn. Kennelijk heeft Peter de Wit les gehad van vreselijke leraren. Laat het voor hem een troost zijn dat er ook nog normale docenten in Nederland rondlopen. En... ze zijn gelukkig in de meerderheid.
Het beroep van leraar verdient een beter strip, een betere tekenaar en een betere hoofdpersoon. Alle leraren en studenten

op de lerarenopleidingen en de Pabo's zouden dit boek als verplichte kost moeten lezen. Dat weten ze tenminste hoe het niet moet!
Eén lichtpuntje kon ik in dit album nog vinden: de onthulling in het wrange voorwoord van **Jack Spijkerman**. Na het lezen hiervan weten wij, leraren van Nederland, dat in ieder geval één gefrustreerd leraartje een ander beroep heeft gekozen. Ja, u raadt het al, zijn naam begint met een J.

HvdZ

Charly 8: Vuurogen

Magda & Lap ère
Dupuis 1999
SBN 90-3 4-2167-7 (h.k.)
ISBN 90-3 4 2168-5
Prijs ƒ 18 / Bfr 360 (h.k.)
ƒ9,75 / Bfr 180
(48 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

Charly is terug. In 1991 maakten we kennis met het zesjarige Parijse jongetje Charly. Het album *Duivels speelgoed* was verrassend en spannend. Charly kreeg een stuk ruimtespeelgoed dat tot leven kwam. Samen met zijn kapitein Bliksem beleefde hij in zes albums eenveel avonturen. Het duivelse speelgoed neemt na de dood van Charly's vader diens rol als held en beschermer over. In het laatste avontuur van de cyclus - *De onschuld* - offerde kapitein Bliksem zich op en dook een volgende vaderfiguur op: de nieuwe vriend van Charly's moeder. **Magda Séron** en **Denis Lapière** begonnen ijzersterk, zakten tegen het eind wat af maar maakten een serie die staat. Sympathiek is dat hun held Charly herkenbaar is en zijn twijfels en zwakke kanten heeft.
In *Vuurogen* - het achtste deel van de serie - is Charly ouder, een jaar of zestien. Met zijn moeder en haar vriend gaat hij een week naar een oud huisje aan de kust van Bretagne. Charly ziet een wit kruis en krijgt een vreselijk visioen van een brandend busje. Al snel blijkt dat het dorp in diepe rouw verkeert, over een ongeluk van een groep jongeren met een busje. Amélie een meisje van Charly's leeftijd, die in de vuurtoren woont, overleefde het ongeluk. Kort na een gesprek met Charly over de ramp springt Amélie van de vuurtoren, maar haar val wordt gebroken. In het ziekenhuis vertelt ze Charly dat zij al drie branden overleefde, terwijl haar familie en vrienden omkwamen. Om het vuur een halt toe te roepen was ze bereid zichzelf op te offeren. Net als Charly, na een nieuw visioen, komen dorpsbewoners die zelf op onderzoek gaan, uit bij een verlopen zigeuner die in een caravan aan het strand woont. De dorpelingen houden deze buitenstaander verantwoordelijk en steken zijn caravan in de hens. Charly is daarvan getuige. Hij en de zigeuner blijken verwante zielen.
Vuurogen is het verhaal van een door een ramp uit het lood geslagen plattelandsgemeenschap. Was het noodlot of is er een schuldige, willen de dorpsbewoners weten. Charly worstelt al tien jaar met vragen over goed en kwaad. En zijn de telepathische gaven waarover hij beschikt een zegen of een vloek? Het aardige van de reeks is dat daarop geen eenduidig antwoord volgt. Daarom blijf je uitkijken naar een vervolg.

EvdH

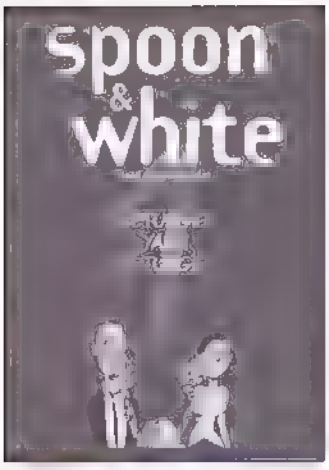

Spoon & White 1:
Dood aan alle honden

Léturgie & Yann & Léturgie
Dupuis 1999
ISBN 90-314-2129 4
Prijs ƒ9,75 / Bfr 180
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Dood aan alle honden is het eerste deel van deze serie en is ontstaan uit een samenwerkingsverband van **Jean Léturgie** (*Lucky Luke*, *Kid Lucky*, *Percevan*) en **Yann** (*Pin-up*, *De Onnoembaren*). **Simon Léturgie** (*Polstar*, *Tequila*) sleept de lezer al meteen bij de openingspagina het verhaal in met een adembenemende beeldenreeks van New York: snel, gedetailleerd, filmisch en daardoor misschien wat 'Soda-achtig'. Spoon & White worden spaarzaam geïntroduceerd als twee smerissen die niet bepaald een schoon geweten hebben. White is een slungelige, zwijgzame snijboon en White is in alle opzichten zijn tegenpool: klein, schofterig en een *Dirty Harry*-fan. Wat ze delen is hun liefde voor televisieverslaggeefster Courtney Balconi. Tijdens een verblijf in een hotel in Florida wordt de hele club gegijzeld en de rest van het album is een opeenvolging van hilarische ontsnappingen en overspannen schietpartijen waarbij niet op één of meer lijken wordt gekeken. Yann en Léturgie hebben blijkbaar goed gekeken naar films van **Quentin Tarantino** en andere geweldspulp. Dat levert weliswaar een verhaal op vol vaart en actie, maar de gitzwarte humor werkt niet altijd even effectief. Misschien is het overbodig om te zeggen dat in een actie-album 'de karakters niet goed uit de verf komen', maar het gebrek aan sympathie voor Spoon & White (mede veroorzaakt door een gebrekkige introductie van de figuren) zorgt ervoor dat je het idee hebt dat ook zij elk moment door een kogelregen om zeep worden geholpen, of op z'n minst bedolven worden onder een aantal springende zelfmoordenaars van de Azumsekte. Niets is minder waar, want Spoon & White keren binnenkort terug in een tweede album. Hopelijk beantwoorden Yann en Léturgie dan wat meer vragen als 'wat, waarom en hoe', want hoewel Simon Léturgie een flitsend album getekend heeft, blijven er - zelfs voor een rechtoe-rechtaan actiealbum - te veel (kogel)gaten in zitten.

PvC

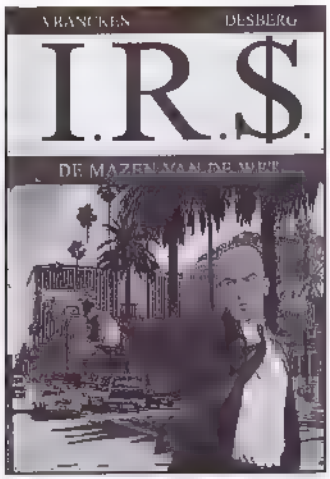

I.R.$. 1:
De mazen van de wet

Vrancken & Desberg
Lombard 1999
ISBN 90-558-124 2
Prijs ƒ10,95 / Bfr 229
(48 pagina's, kleur, s.k.)

De jaren '80 waren het tijdperk van de opkomst van het yuppiedom en de onbeperkte zelfverrijking. En aan het eind van de jaren negentig weten we van gekkigheid niet hoe we met Tibetaanse klankschalen, dolfijn-therapie en parttimewerk tot onszelf moeten komen. Deze maatschappelijke ommekeer gaat even helemaal voorbij aan uitgevers, die denken met financieel-economische thrillers een commercieel succes te kunnen scoren. Dat levert uitstekende reeksen op als *Largo Winch*, maar nu komt ook Lombard met dit enigszins uitgekauwde genre op de proppen in een nieuwe reeks. *I.R.S.* is de Amerikaanse belastingdienst en Larry B. Max is de flitsende inspecteur: 'Toon me je beroepskosten en ik zal vertellen wie je bent.' Dit eerste deel haakt wel in op een actueel thema - de verdwijning van joodse geldtegoeden bij Zwitserse banken - maar is behoorlijk gekunsteld uitgewerkt. Het scenario kan niet boeien en is opgevuld met de clichés die bij het genre horen: een schietpartijtje, een partijtje golf, een auto-ontploffing... Als tekenaar **Bernard Vrancken** het onbevredigende scenario van **Stephen Desberg** nu een beetje flitsend had uitgewerkt, was er nog wel iets te verdoezelen geweest. Maar Vranckens beeldregie en pagina-opbouw zijn erbarmelijk. Een achtervolging in een file is een opeenhoping van verkeerde perspectieven en verkeerde hoeken. Wie achtervolgt wie en wie bevindt zich waar? Ook schietpartijen worden zoekplaatjes en belangrijke sleutelscènes ontberen spanning. En heeft niemand bij Lombard opgemerkt dat de hoofdpersoon Larry B. Max er uitziet als zo'n getekende meneer uit een weg-met-uw-grijze-haren-in-vijf-minuten-advertentie uit een oude *Telegraaf*? Lombard maakt het niet leuker voor de liefhebbers van dit genre, wel makkelijker: gewoon niet kopen.

PvC

De dames van de Horizon

Christin & Goetzinger
Dargaud 1999
ISBN 90-6793-504 2
Prijs ƒ28,50 / Bfr 525
(76 pagina's, kleur h.k.)

De dames van de Horizon is een deel uit de vrouwenportretten waarvoor **Annie Goetzinger** een hele reeks tekende en eerder met **Pierre Christin** het album *De blanke sultane* aflevereerde. Scenarist Christin werd bekend met de ruimteheld Ravian en de kwaliteitsscenario's voor **Enki Bilal** waaronder klassiekers als *Het schip van steen* en *Kermis der onsterfelijken*. Dat belooft.
Op de cover van dit prestigieus uitgegeven album prijkt het weinig belovende keurmerk van 'beeldroman'. Helaas blijkt het verhaal zo dun als een damesromannetje van de slechtste

ERRO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK
Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040 - 2441882

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD
ROTTERDAM

"DE STRIP-AAP"
IN- & VERKOOP STRIP-BOEKEN
KUIPERSDIJK 66
ENSCHEDE 053-4305261

soort. Het verhaal is snel verteld: In 1954 is de luxe pakketboot Horizon op weg naar Indo-china waar Frankrijk in oorlog is met Vietnam. Aan boord bevinden zich de schrijfster Géraldine Moustier-Loys, haar vriendin Sybille de Liedekerke, de oorlogsvlieger André Beyle en kapitein Kergomard, een Franse oorlogsheld. Een bonte stoet draait om deze hoofdpersonages hun rondjes mee: communisten uit Marseille, een Zwitsers bankier, een Brits geheim agent, een sjeik, een Spaanse edelman, een Bretonse nationalist en een Israelische agente. Wat al deze mensen samenbrengt is hun zoektocht naar een nazi-schat die zich ergens aan boord bevindt. De Horizon werd namelijk speciaal voor **Adolf Hitler** gebouwd in 1939 in Hamburg. Parsifal was zijn Wagneriaanse doopnaam. De Führer zou met deze boot glorieus de haven van New York moeten binnenvaren. Om het schip uit handen van de geallieerden te houden werd het echter aan het einde van de oorlog in de Elbe tot zinken gebracht. De Fransen verwierven het als oorlogsbuit waarna het wrak op een werf in Saint-Nazaire geheel werd opgekalefaterd. Geheime documenten bleven echter in het schip achter. De zoektocht hiernaar wordt op een obligate manier uitgewerkt. De personages zijn niets dan stereotypen; de communist een kloon van Stalin, de Israelische een kampslachtoffer, de bankier een gewetenloze geldteller, de vliegenier een viriele macho en de schrijfster een *femme fatale*. Mislukte optredens in het verkeerde boek van **Agatha Christie**. Wanneer de schat eindelijk gevonden wordt blijkt die geheime Zwitserse nazi-rekeningen te bevatten (hoe origineel). Maar zoals met De Titanic gaat dit geheim in de golven verloren. Het tekenwerk van Goetzinger helpt dit fantasieloze scenario niet veel verder. Design, kleding en kleuren geven een mooi tijdsbeeld van het leven aan boord van een luxueuze pakketboot maar de lichaamstaal en expressie van de personages oogt flets en schematisch. Goetzinger is een aardig illustrator van vooral doodse materie. Dit prachtig uitgegeven album, compleet met kleurrijke ebrus en een uitklapbare poster van de Horizon, had een beter verhaal verdiend.

JdL

Vlooienbaal 1: Supermama

De Brab & Falzar & Zidrou
Dupuis 1999
ISBN 90-314-2194-4
Prijs ƒ 8,95 / Bfr 165
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Margot en Oscar Pluis was een serie die zes albums lang bij Casterman werd uitgegeven en nu een nieuwe plek heeft gevonden binnen het Dupuisfonds. *Vlooienbaal* begint weer bij nul, waarbij elk album op een bepaald thema wordt gebaseerd. In dit eerste deel staat moeder worden' centraal. De familie Van Eyck verwacht het zevende kind en een album lang volgen we de verwikkelingen van deze blijde gebeurtenis. Maar op één of andere manier wordt niet duidelijk wie nu het verhaal vertelt. De serie draagt als titel *Vlooienbaal*, maar deze pratende, bijna menselijke hond speelt nauwelijks een rol van betekenis. Is het een fantasiedier zoals in *Calvin & Hobbes*? Het album begint ook als dagboekvertelling van één van de oudste meisjes in het gezin. Zij houdt een dagboekje bij voor de nieuwe baby, waarin ze vertelt wat er allemaal in het gezin gebeurt. Maar na een paar pagina's wordt ook deze vorm losgelaten. Het doorlopende verhaal is nogal mild, weinig opzienbarend en loopt naar het einde toe als een gezapige aflevering van de bejaardencomedy *Oppassen*: een grappig voorval in het ziekenhuis, papa in het huishouden, mama die een keertje valt enzovoort... De reeks *Vlooienbaal* is zeker sympathiek en ook charmant getekend, maar een familiestrip zou voor een breed publiek moeten zijn. Dit rechttoe-rechtaanverhaal is alleen leuk voor aankomende moeders en kinderen die een broertje of zusje verwachten.

PvC

De uitroeptekens staan voor de volgende waarde-oordelen:

!!!!!	grote klasse!
!!!!	goed
!!!	redelijk
!!	matig
!	slecht
...	abominabel

EN VERDER ...

✱ ***The XIII Mystery. Het onderzoek*** *(Vance/Van Hamme, Dargaud). Collage van vakantiekiekjes, reeds bekende plaatjes en nieuw tekenwerk. Vance heeft er duidelijk veel werk van gemaakt. Helaas doet Van Hamme niet veel meer dan de verhaallijnen van de twaalf XIII-albums herschikken in rapportagevorm. De 128 persoonsdossiers worden geïllustreerd door - soms vrijblijvende - korte stripjes. Bovendien maakt de opeenstapeling van intriges duidelijk hoe vergezocht de reeks 'XIII' bij vlagen is: Ludlum, Kennedy, Vietnam, El Salvador, Che Guevara, The Godfather, Watergate, zelfs Blueberry... Dit dossier voegt weinig toe, al is het voor de ware liefhebber een handig naslagwerk.* (JM)

✱ ***Klaartje bij nacht 2*** *(Bernet/Trillo/Maicas, Safe Comics). Geachte sceptici, deze strip is dus géén slap aftreksel van Rooie Oortjes! De belevenissen van Klaartje gaan tegelijkertijd over prostitutie en moederschap. Daarmee roepen de makers zowel lachbuien als sentiment op. En Bernet (bekend van 'Torpedo') kan gewoon verdomd goed tekenen. In de hoererij ook niet onbelangrijk: dit dikke boek biedt waar voor je geld!* (JM)

✱ ***Joop Klepzeiker 14*** *(Schreurs, CIC). Metershoge stapels bij de kiosken, want Joop Klepzeiker zal het weer goed doen in de zomerverkoop. En terecht ook, want Schreurs weet de reeks op een constant niveau te houden. Sommige grappen beginnen sterk maar eindigen nogal slapjes, maar een amusante hoeveelheid sadistische tekkels, hondenpoep, veulentjesporno en valse teefjes met vlechtjes maakt veel goed...* (PvC)

✱ ***Titia en Pijpelijn 4: Zo klaar als een klontje*** *(Hardy/Yann, Dupuis). Het vierde album met 'hoeren-humor' vermeldt op de cover dat het hier een 'verboden album' betreft. Waarom wordt niet duidelijk, maar met een overdaad aan onbegrijpelijke en te flauwe grappen zou je dit album best mogen verbieden. Hardy's grove en hilarische tekeningen maken echter veel goed. De grap waarin Titia een bestelbusje wil kopen met meerdere zitplaatsen is de leukste. Kan ze nog wat werk mee naar huis nemen...* (PvC)

✱ ***Witte Nacht 4: Wladiwostok*** *(Neuray/Yann, Glénat). Fraai en ogenschijnlijk goed gedocumenteerd tekenwerk verhult het gebrek aan een plot, veel voortmodderende dialoog en slaapverwekkende verwikkelingen. Eigenlijk vertoont 'Wladiwostok' veel overeenkomsten met de film 'Casablanca', alleen de Russische 'setting' is anders. Het album werd afgemaakt in 1995, maar verschijnt nu pas.* (PvC)

✱ ***666 4: Lilith imperatrix mundi*** *(Froideval/Tacito, Arboris). Een sexy, schaars geklede duivelin probeert met haar demonen de aarde te veroveren. Net als Dirty Harry in z'n beste dagen maakt pater Carmody korte metten met de duivelse hordes. 'Sex and violence' met een satanisch sausje, meer is 't niet.* (TB)

Stripmagazine op het internet

CartooZine Comics and new media is een Nederlands stripmagazine op het internet. De maker en initiatiefnemer **Gerard Stroomer** richtte de *site* afgelopen juli op om beginnende tekenaars een publicatiemedium te bieden. De site is bedoeld voor binnen- en buitenlandse tekenaars die nog niet veel gepubliceerd hebben. Ook tekenaars die willen experimenteren met moderne animatietechnieken die het internet biedt, worden uitgenodigd hun werk in te sturen. Op *CartooZine* zijn ook artikelen over strips te vinden en een discussiepagina. Onder de auteurs zijn al enkele bekende namen te vinden zoals **Jean-Marc van Tol** en **Alex Turk**. Stroomer startte de site naar aanleiding van zijn scriptie *Strips en internet*, een afstudeerproject aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht. De site is te vinden op *www.welcome to/CartooZine*

Meer info kan verkregen worden via telefoon (+31)(0)229-572214

PvC

Zone 5300

Zone 5300 komt in de zomermaanden heel toepasselijk met een nummer dat geheel opgehangen is aan Duitse humor. Het magazine verschijnt nu grotendeels in kleur, wat de gepubliceerde strips flink wat extra lading meegeeft. In het oog springende bijdragen komen van **Albo Helm**, **Pieter M. Dorrenboom** (sinds kort als illustrator ook in *Algemeen Dagblad* te bewonderen), **Ulf K.** (*De clown die niemand geloofde*) en **Calle Claus** (*Ego-terreur*).

PvC

Lucky wordt 'n dagje ouder II

Meldden we in *Stripschrift 317* al over de revolutionaire wijziging van de Lucky Luke-slogan 'De man die sneller schiet dan zijn schaduw'... het Duitse magazine *Rraah!* zag nog meer vreemde wijzigingen die de *Stripschrift*-redactie over het hoofd zag. De nieuwe slogan 'De man die twee keer zo snel schiet als zijn schaduw' wordt kracht bijgezet met een haast onopvallend gewijzigde tekening: Lucky heeft er na 50 jaar een tweede pistool bijgekregen! En Lucky's schaduw op de muur is - naast de verdwijning van zijn sigaret (waar geen schaduwsprietje voor terugkwam!) - voor de gelegenheid ook maar aangepast.

PvC

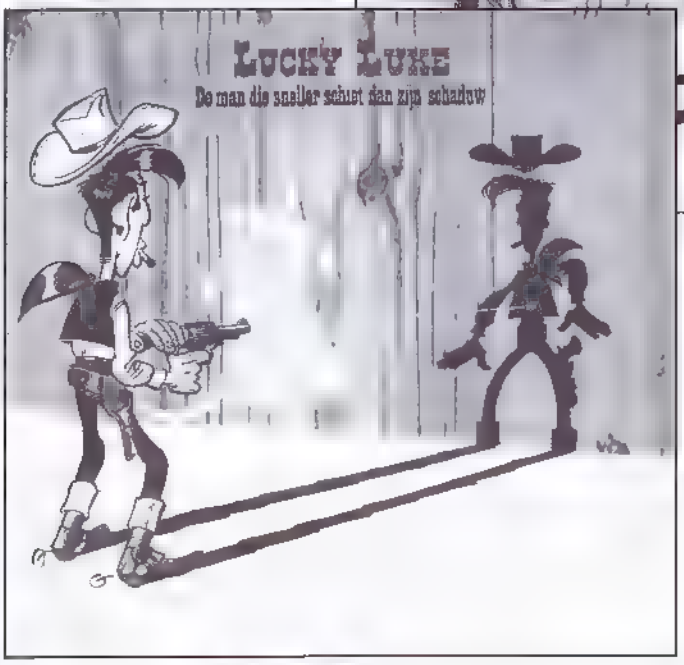

Verheruitgeving Doorzon

Tja, best slim van Big Balloon om zo in het zomerseizoen een nieuw *Doorzon Vakantiealbum* de schappen in te knallen. Maar wie denkt dat dit een leuk fris nieuw *Doorzon*-album is, komt wel zéér bedrogen uit. Werkelijk álle bijdragen in dit album zijn overgenomen uit vorige vakantie-albums van begin jaren negentig: het Grote Pa Doorzon-interview, de foto-montages van Pa Doorzon op Mallorca, de zelfbouwcaravan van **Wim Stevenhagen**, Ma Doorzon Op De Mont Des Foux, De KetsClub met Doortje Doorzon over Pin Up Club-maker Sjef Graatmakers (al tien jaar uit de picture)... en dat alles zonder enige herdrukvermelding in het colofon! Dit is wel héél makkelijk scoren bij onnozele kopers, die na betaling van *f*12,95 (±Bfr 259) hun 'altijd zonnige humeur met Doorzon' (cover!) meteen zien verdwijnen bij lezing in de caravan. **Gerrit de Jager** en Big Balloon laten zich bij hun nieuwe uitgaven waarschijnlijk adviseren door de Biereco's.

PvC

Katrien

A. twee jaar 'in the making' maar voor het zomerseizoen toch maar gauw van de plank gehaald, *Katrien* is 'speciaal voor meiden' en verschijnt in de specialreeks van het jeugdcluster van VNU Tijdschriften. Deze reeks doet hoofdzakelijk dienst als 'proeftuin' voor nieuw te lanceren Disney-uitgaven, maar leverde tot nu toe weinig 'blijvertjes' op binnen het Disney-fonds (waaronder het verdwenen *DuckPower*). In *Katrien* vinden we een brievenbus à la Oom Donalds Brievenbus, strips van Nederlandse makelij (waaronder *Katrien*, *Duckies* en een oude *Kleine Zeemeermin*) en veel **Spice Girls** (wie?). In het hart van het blad zit wel een erg leuk bordspel voor camping en zomerhuisje. VNU hoopt op een regelmatige verschijning door 'tot volgende keer' op de achterkant te zetten; waarschijnlijk *wishful thinking* van een uitgever die graag specifiekere doelgroepen wil bereiken dan de enorme, uniforme groep *Donald Duck*-lezers. Of moderne meiden enthousiast zijn te krijgen met een ouwe vrijster die zich nou niet bepaald kleedt volgens de laatste mode, is nog maar de vraag. De gerestylede 'Lizzie, Juultje en Babette' (die met medewerking van **Mau Heymans** en de Nederlandse art-afdeling een *spicy look* krijgen) zullen die moderne meiden toch eerder aanspreken.

PvC

Pijnlijk zichtbaar plagiaat, technische tekenblunders, lullige letterfouten, bedoeld of onbedoeld... we zijn er dol op. Stuur beschrijvingen, liefst met goede (kleur)kopie, naar AARGH! Postbus 84206, 3009 CE Rotterdam.

Brabants Stripspektakel

28 en 29 augustus wordt van 10.00 tot 17.00 uur het 14e Brabants Stripspektakel georganiseerd in Zaal Valkencourt, Pastoor Heerkensdreef 15 te Valkenswaard. Signerende tekenaars (onder anderen **Marvano**, **Ersel**, **Charles**, **Paul Teng**, **Mark Retera**), een ruilbeurs, een veiling, stands, fanclubs en winkels: het is er allemaal te vinden. Ook worden in samenwerking met Standaard Uitgeverij speciale uitgaven aangekondigd

van *Suske en Wiske: De vliegende klomp* in een gewone en luxe uitgave. De Brabantse Stripsympathieprijs '99 zal uitgereikt worden aan Marvano. Info. Johan en Franka Gerlings, telefoon (+32)(0)11-66.473.

PvC

Strips op dood spoor

Met de komst van de twee nieuwe treinkranten *Metro* en *Sp!ts* heeft Nederland ook kennis kunnen maken met enkele nieuwe dagbladstrips. De kwaliteit daarvan laat echter danig te wensen over. *Sp!ts* dacht het slim aan te pakken door een bekende tekenaar in te zetten, maar **Toon van Driel** bakt er weinig van. Zijn strip *De reiziger* is vele malen onleuker dan zijn overige werk. Duidelijk een gemakkelijke schnabbel. Op de sportpagina's van *Sp!ts* staat een tweede strip: *Koots* (denk aan: coach) van ene Dex die werkt voor Bolle Hert Producties. Diens kmpoogjes naar het actuele sportnieuws zijn om te huilen zo flauw en het tekenwerk is van schoolkrantniveau.

Metro doet het niet veel beter. Weliswaar bevat deze krant liefst drie strips, maar ook hier is de kwaliteit beroerd. *Metro*'s bekendste stripmaker is **Maarten Pathuis**, die ook cartoons maakt voor *Intermediair*. Zijn strook *Bielzenblues* is stijf getekend en niet echt grappig. Dat is in ieder geval beter dan de andere twee strips. *Scribbly* van **Jean-Paul Arends** is een ondefinieerbaar figuurtje die maar niet lollig wil worden. Het allerergste stripproduct dat heden ten dage in de treinen te lezen is, heet echter *Cor Condur*. In deze strip proberen **Levi Vlemmings** en **Joep Dooper** het conducteursvak op de hak te nemen, maar het enige waar ze in slagen is zichzelf te blameren. Zelfs kleuters tekenen beter dan hier wordt vertoond, en de grappen doen het ergste vrezen over de intelligentie van het tweetal. Veelzeggend was een lezersbrief waarin de *Metro*-redactie dringend werd verzocht om de drie strips te vervangen door één goede. Hopelijk nemen beide dagbladen deze boodschap serieus.

JM

SCRIBBLY
Jean-Paul Arends
NEE ONGEVEER 2 MAANDEN!
HÉ SCRIBBLY, TEGEN WIE STA JIJ NOU TE PRATEN?
TEGEN HET STEMMETJE IN MIJN HOOFD!

BIELZENBLUES
Maarten Pathuis
EN? KAN JE ONZE COUPÉ ZIEN?
NS EVEN ZIEN, JA: DAT IS HEM
OH JA LA, OP MIJN PLEK ZIT EEN WOEST BLOND TYPE, MET ZO'N DOORZICHTIG TRUITJE EN EEN PIERCING IN HAAR NAVEL
OH JA? EN OP MIJN PLEK?
OOK IEMAND MET EEN PIERCING, EEN GROTE VENT MET EEN DIKKE SNOR EN EEN LEREN PET OP ZIJN KALE KOP
HOUD! BLIJ DAT IK RIJ!

COR CONDUR
Levi Vlemmings & Joep Dooper
NOU KOM UIT DAT SUPERHARNAS VAN JE DAN GAAN WE NAAR HET DORP
WACHT, DAN PAK IK EERST MIJN PET.
NAAR WELK STATION GAAN WE EIGENLIJK?

KOOTS
Dex / Bolle Hert producties
LET'S MAKE THINGS BETTER!
MAAR IK ZOU TOCH TEGEN P.S.V. WILLEN ZEGGEN...
DAT VOETBALLERS GEEN "THINGS" ZIJN ZEGT'S RONALD WATERREUS NIET
DEXTO

De redactie van Stripschrift zoekt ter versterking van een kwaliteitsimpuls van haar actualiteitenrubriek een aantal

ENTHOUSIASTE VERSLAGGEVERS M/V

Van deze 'razende reporters' wordt onder meer verwacht:
- dat zij snel kunnen reageren/produceren naar aanleiding van nieuwsfeiten uit de stripwereld;
- dat zij de Nederlandse taal in meer dan voldoende mate beheersen;
- dat zij beschikken over een gezonde hoeveelheid zelfinitiatief.

Verder:
- strekt het kunnen lezen van diverse moderne talen tot aanbeveling;
- bestaat de verwachting dat de werkzaamheden een paar uur per week zullen vergen;
- zullen - gezien het feit dat zowel de redactie als de medewerkers hun werkzaamheden pro deo verrichten - alleen de in overleg gemaakte onkosten worden vergoed.

Gegadigden kunnen reageren door een brief met voldoende informatie te sturen aan:

Redactie Stripschrift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Het meezenden van - liefst actuele - eigen journalistieke producties of producties waaraan substantieel is bijgedragen kan een positief effect hebben.

STRIPS IN EIGEN BEHEER

Big brother is watching me

Op vijf november 1997 ging **Bert Bleek**

op bezoek bij **Peter Pontiac**. '... Nou, Bart!' sprak de oude meester,'... Misschien moet je een verhaal over je broer tekenen?' Bert nam dat advies ter harte en maakte *Big Brother is watching me*, een stripbiografie over zijn te jong overleden oudere broer. Allerlei scènes uit het verleden van zijn familie heeft hij aan elkaar gezet in een tekenstijl die bijna identiek is aan die van Pontiac. Zelfs de begeleidende teksten lijken door Pontiac te zijn geschreven. Het gaat zo ver dat PP figureert op de eerste pagina, als hij Bleek bovengenoemde tip geeft. Dit alles wekt de indruk dat Bleek een boek heeft gemaakt dat weinig eigens heeft, maar niets is minder waar. Zijn verhaal is zeer persoonlijk en de jonge tekenaar is erin geslaagd veel van de emoties die hij heeft doorgemaakt over te brengen op het papier. Een prima boek dus.
Info: Bert Bleek, Postbus 31085, 6531 HE Nijmegen. (HW)

Incognito 17
Toch maar weer een lekker gevuld nummer, die *Incognito*. Leuke bijdragen van onder anderen **Jean-Marc van Tol** (*Sprook'*), **Thom Opppewal** (*De tabakszaak*), **Erik Wielaert** (*Isabel*), **Kim Duchateau** (*Madelfried*) en een hilarische 'auto-bio': *Marq denkt wel even een kleurscheiding te maken* van

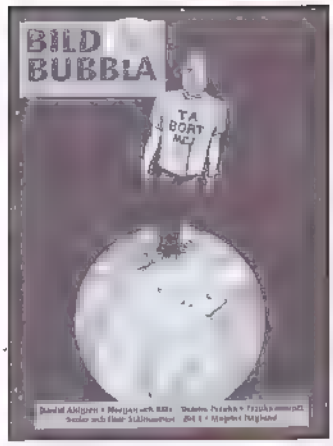

Marq van Broekhoven
Nieuw is de *Incognito*-reeks, een reeks ministripalbums voor een zacht prijsje (en daardoor ook bepaald geen sjiek jasje). **Marco Kuipers** en **Marcel de Jong** (ook bekend als **Aaargh!!!**, bijten het spits af van deze reeks met het album(pje) *Kwaad Bloed*. Te bestellen door *f*6,95 over te maken op gironummer 6193908 t.n.v. R. Schouten te Zaandam o.v.v. Kwaad Bloed. (PvC)

Slappe hap
Je hebt van die slappe lullen waar helemaal niets vanuit gaat. Ze hangen maar op de bank, doen nooit iets verrassends en laten zich omver praten door elke assertieveling die hun pad kruist. Zo'n type is Frank Slapjes. En zijn vriendin is

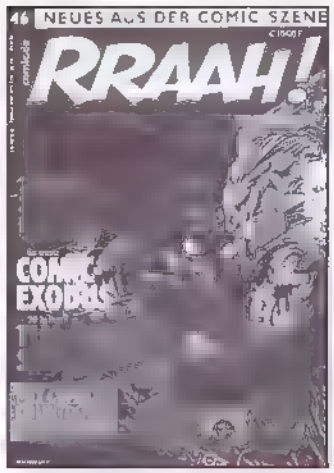

zo'n assertief type. Ze domineert zijn leven en omdat zij verreweg het spannendste is dat Frank ooit zal meemaken is hij er nog bij mee ook. Af en toe protesteert hij, maar dat lijkt haast enkel te zijn om lekker te kunnen gaan in zijn rol van slachtoffer.
Wiebe J. Berkhuizen maakte een boek je over dit poepvervelende stel. Maar ondanks de antipathieke hoofdrolspelers zijn de verhalen toch geestig, waarschijnlijk omdat het altijd leuk is om anderen te zien stuntelen, zelfs als het op sociaal vlak is. Het boekje telt 24 pagina's en is voor *f*4,95 te bestellen bij Wiebe J. Berkhuizen, Lange Dijkstraat 51a, 3024 SN Rotterdam. (HW)

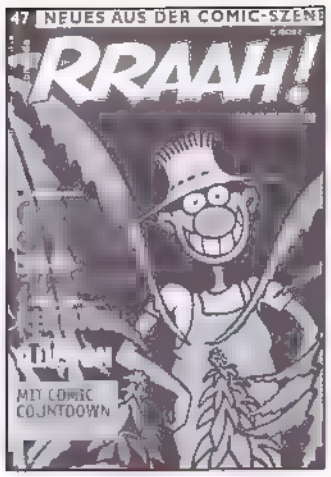

De code
Lezers van *De Stripper* hebben in afleveringen kennis kunnen nemen van het lange verhaal *De Code* van **Michiel van de Vijver**. Het is een klassieke strip over de Italiaanse maffia in de Verenigde Staten waarin een huurmoordenaar de hoofdrol speelt. De opbouw is goed doordacht, het tekenwerk is acceptabel en hier en daar is zelfs te merken dat Van de Vijver aan het experimenteren is met zwarte en witte vlakken om zijn verhaal zo krachtig mogelijk te maken. En omdat een vervolgverhaal nog eenmaal het lekkerste wegleest als je alle afleveringen voor je hebt in een frame bundeling, heeft de jonge tekenaar zijn verhaal in zeer kleine oplage in boekvorm uitgebracht.
Info: Michiel van de Vijver, De Houtmanstraat 92, 6826 PL Arnhem, of e-mail *mvdvijver@wxs.nl*. (HW)

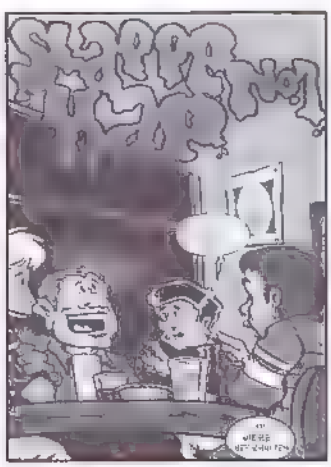

STAPELTJE SECUNDAIR

Bild & Bubbla 145
In dit Zweedse blad lange bijdragen over **Daniel Ahlgren**, **Patrick McDonnell** en zijn *Mutts* en een uitgebreide beschouwing op het werk van de Japanse manga-meester **Osamu Tezuka**. (PvC)
Info: Serieframjandet, Box 51, 232 02 Akarp, Zweden, of e-mail: *jakob.hallin@telia.com*.

"Fantasia"
Grote collectie strips
Ruim assortiment antiquariaat
Groot aanbod stripposters en zeefdrukken
Gelderlandplein 203
1082 LW Amsterdam
020-6443261

Stripwinkel Sjors (Schefferspln 1, 3311 EJ Dordrecht, 078 6142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht 078 6310800)

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel. 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

Rraah! 45 t/m 47

Yves Swolfs staat in nummer 45 in het middelpunt van de belangstelling. Verder is als 'Comic des Jahres 1998' *Der Aufschub* van **Jean-Pierre Gibrat** uit de bus gekomen. De strip, die zich afspeelt in het zuiden van Frankrijk tijdens de Tweede Wereldoorlog, is in Nederland onder de titel *Het uitstel* verschenen bij Dupuis, maar heeft hier niet zoveel gedaan. Dit nummer bevat voorts een artikel over de vraag waarom tekstballonnen in strips pas in de 20e eeuw zijn verschenen, terwijl karikaturen ze al langer kenden. Opmerkelijk is het nieuws dat er plannen zijn om het stripblad *Zack* uit de jaren tachtig nieuw leven in te blazen. Dit blad verscheen ook in Nederland onder de naam *Wham!*

Het Duitse vakblad heeft een eigen website geopend die te vinden is op het internet via: *www comic de* (RS)

In nummer 46 een artikel over **Simon Bisley** (*Slaine*, *Batman*, *Judge Dredd*) en bijdragen gewijd aan **René Lehner**, de *Asterix*-film, het boek *Comics Between The Line* en uitgebreid nieuws.

In nummer 47 staat vooral de in Duitsland bekende cartoonist **Gerhard Seigfried** in de spotlights. Tevens een artikel over uitgeverij Egmont die op allerlei terreinen activiteiten ontplooit om de stripmarkt uit te breiden. (PvC)

Info. Eppendorfer Weg 67, D-20259 Hamburg, Duitsland, of via e-mail: *ec kart.sackmann@comic de*

Sapristi 41

Winternummer 41 staat in het teken van **Laurent Vicomte**, bekend van *Het land van Langvergeten* en *Sasmira*. Daar naast is er aandacht voor **Jean Charles Kraehn** (tekenaar van *Tramp* en auteur van *Spoorloos*). (RS)

In nummer 42 een groot overzichtsartikel en een interview met Robbedoestekenaars **Tome & Janry** en een exclusief kijkje in de keuken van **Simon Léturgie**, co-auteur van de Dupuisreeks *Spoon & White*. (PvC)

Info: BP 173, 76206 Dieppe Cédex, Frankrijk, of e-mail. *ed_sapristi@post.club-internet.fr*

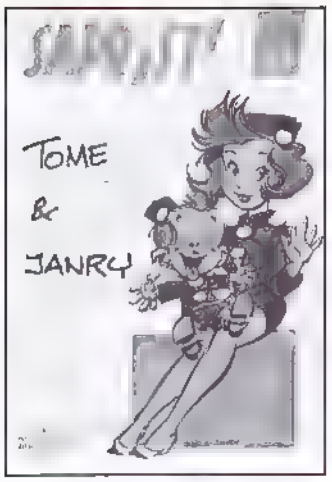

Sarjainfo 99 t/m 101

Het Finse blad pakt met nummer 99 weer uit met een opmerkelijke mix van verhalen. Wat te denken van een bijdrage over strip-workshops in Tanzania en Kenia, een portret van **Pekka Gronow**, de man die Finland kennis liet maken met undergroundstrips, een bespreking van het werk van de Japanse tekenaar **Kenji Tsuruta** en artikelen over Amerikaanse grootheden als **Will Eisner**, **Bryan Talbot** en **Jeff Smith**. Voorts blijkt eens te meer dat Finland een hoop te bieden op het gebied van strips van eigen makelij. Zo is er de moderne voetbalstrip *FC Palloseura* van **Pauli Kallio** en **Pentti Otsamo** die het genre een geheel nieuw leven lijkt in te blazen (RS)

En dan nummer 100. Een jubileum en dat moest uiteraard gevierd. Diverse artikelen uit de periode 1971-1998 bleken nog actueel en lezenswaardig en kwalificeerden zich daarmee voor een herdruk. En tijdens het herlezen van al die oude nummers kon in één moeite door een index worden gefabriekt. Verder nieuwe interviews met onder anderen **Peter Bagge** en **Neil Gaiman**. (AvO)

In een lichtgroene steunkleur siert Gon van **Masashi Tanaka** de cover van nummer 101. Vreemd, want het blad bevat slechts een kort artikeltje over deze strip. Uitgebreider zijn de interviews met drie tekenaars van *Drawn & Quarterly*: **Seth**, **Pentti Otsamo** en **Adrian Tomine**. Ook komt **Roy Disney** aan het woord over *Mulan*. Als tegenhanger is er natuurlijk ook een artikel over *The Prince of Egypt*. Heel kort is het dubbelinterview met **Christin** en **Mézières**, blijkbaar een babbeltje op een stripbeurs. Geinig is verder een rijk geïllustreerd artikel over (erotische) fotostrips. (JM)

Info: PL. 927, 00101 Helsinki, Finland, of via e-mail. *sarjainfo@kaapeli.fi*.

Strip! 4

Nummer 4 van dit nieuwe Deense stripinformatieblad bevat een interview met landgenoot **Peter Madsen** (onder meer van de strip *Walhalla*) en comictekenaar **Garth Ennis**, beschouwingen over het

AANSTORMEND GEWELD

Actus Tragicus

WIE? **Rutu Modan** en **Yirmi Pinkus**, die samen grafiek hadden gestudeerd in Jeruzalem, vormden samen met muzikant en journalist **Rogel Apler** in 1995 het stripcollectief Actus Tragicus. In Israël was er natuurlijk een stripcultuur en het initiatief was dus meer een behoefte van de illustrators die eraan meededen dan van het publiek. Na verloop van tijd herbergde Actus Tragicus - de naam verwijst naar een cantate van **Bach** - nog meer illustratoren, **Itzik Rennert**, **Ephrat Belossesky**, **Mira Friedmann** en **Batia Kolton**. Ook de bekende Israëlische schrijver **Etgar Keret** ging deel uitmaken van de groep. De kern van de groep is momenteel vooraan in de dertig, maar er zitten artiesten bij van bijna vijftig.

WAAROM? Vanaf het begin wilde de groep compromisloze strips maken van een hoog niveau, voor een internationaal publiek.

WELKE TAAL? Engels, omdat dat beter past bij de internationale doelstellingen en omdat er in Israël veel in het Engels wordt gepubliceerd.

WAT? Tot nu toe publiceerde Actus Tragicus ongeveer om het jaar een serie verhalen. De eerste reeks - *A shot in the dark* - bestond uit een reeks ministrips in één kleur. *Gender Jungle* van Ephrat Belossesky, *The Somnambulist* door Rutu Modan, *The Johns* van Yirmi Pinkus en *Personal Improvement* door Itzik Rennert. Die boekjes werden op het festival van Angoulême in 1996 aan de man gebracht en zijn ondertussen uit verkocht. Door op dat festival rond te lopen, veranderde het idee van de groep over de uit te geven boeken. Al hun toekomstige projecten zouden in kleur zijn, op een groter formaat (16x23 cm), om een internationaler publiek te bereiken. In 1996 ontstond de *Silver Series*, waarvan het gemeenschappelijke element was dat alle boekjes een zilveren cover hadden. *Eek Ova Soudjah* van Batia Kolton, *Zipped* door Mira Friedmann (in zwart/wit), *How to Make a Good Script Great* van Rutu Modan (scenario van huisschrijver Keret) en *Fotofix* door Yirmi Pinkus maakten deel uit van de serie. In de volgende reeks uit 1997 heette de hoofdpersoon in alle verhalen Victor. *Observable* door Yirmi Pinkus, *Vibrato* door Batia Kolton, *Bittersweet* door Mira Friedmann, *Karma* door Itzik Rennert en *King of the Lilies* door Rutu Modan vormden samen de zogenaamde *Victor Series*.

Als je alle titels achter elkaar zet, lijkt het alsof de Actus Tragicus-bende er tot

recente werk van **Jacques Tardi** en het vroegere Deense stripblad *Skipper Skraek*. Ook staan er artikelen in over *Flip & Flop* (bij ons bekend als *Paling & Co*), **Carl Barks** en het Franse undergroundblad *Hôpital brut*. Het kwartaalblad publiceert verder de bekende stripnieuwtjes en recensies. Ziet er verzorgd en interessant uit. (RS)
Info: Mysundegade 9 st., 1668 Copenhagen V, Denemarken.

Universal Comics Magazine 12 en 13
Ondanks een fraaie *Monkeyman/Batman*-cover van **Arthur Adams** in nummer 12 geen interview met deze topper. Wel komt **Erik Larsen** aan het woord, maar via e-mail laat hij weinig los. Het resterende vraaggesprek, met de organisatoren van de eerste Rotterdamse stripbeurs, heeft weinig in UCM te zoeken. De redactie meldt vol trots dat prominenten als **Ron Gever** tijdens de beurs aanwezig zullen zijn. Wie?! Nee, doe dan maar liever een portie *De stille getuige* van **Steven de Rie**. (JM)
Nummer 13 bevat een interview met **Denis Kitchen**, wiens uitgeverij Kitchen Sink Press inmiddels over de kop is. Verder is er aandacht voor **Will Eisner** en staat er nog een interview in met **David Mack** (van de comic *Kabuki*). (RS)
Info: Gitaarstraat 10, 3208 RK Spijkenisse, of via e-mail: *jdeneef@publishnet.nl*.

Vervolg van HET ARCHIEF VAN... THEO VAN DEN BOOGAARD

BIJSCHRIFTEN VOOR PAGINA 19.

***Boven*, Nieuwe overkapping Amsterdam Centraal Station in opdracht van de Nederlandse Spoorwegen (NS), juni 1997**
Over dergelijke, groots opgezette decors zegt Van den Boogaard: 'Het is toch het vervelendste van strips maken: een consequent gebruik van zulke grote decors is namelijk erg tijdrovend. Het maken van strips mis ik daarom niet echt; ook een illustratie laat zich vaak vertalen in voor strips gebruikelijke sequenties.'

***Onder*, Poster *Erbij horen* in opdracht van het Juliana Welzijnsfonds, 1996.**
Dit project was bedoeld om mensen, die om uiteenlopende redenen in een maatschappelijk isolement zaten, meer te betrekken bij de samenleving.
'De eerste poster die ik maakte voor het Juliana Welzijnsfonds bestond uit ellipsen met een tekening erin. Die werd op grote schaal naar gemeenten en provincies gestuurd in een koker, wat een enorme kostenpost werd. Dit tweede affiche zou dus gevouwen in een envelop verstuurd worden. Ik heb daarom allemaal kamertjes in kaders getekend, waar je met behulp van een zogenaamd iso-metrisch perspectief als het ware 'inkijkt': alle personen zijn even groot en de decors zijn vervormd, maar duidelijk waarneembaar. Dit is een mooi voorbeeld van hoe een opdracht bepaalt welke techniek en vorm je gebruikt; je maakt van de nood een deugd als het ware.'

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

stripboekverkopers aan de Hamburgerbrug
stripwinkel
BLUNDER
Oudegracht 203 • 3511 NH Utrecht
Tel. & Fax: 030 / 2 311 461

door **GERT MEESTERS**

vorig jaar een aardige publicatie-ijver op nahield. Die indruk wordt wel even gerelativeerd als je weet dat de *Silver Series* maar 16 pagina's per boekje bevatte en de *Victor Series* 24 pagina's. De verhalen zijn daardoor vaak wat dunnetjes, hoe mooi de kleurentekeningen ook zijn, en hoe beloftevol het verhaalthema ook vaak lijkt. Door het kleine aantal pagina's per boekje is het dus niet zo verwonderlijk dat de Franse uitgeverij Hachette zijn vertaling van de *Silver Series* en de *Victor Series* telkens als één boek plant. Ook Actus Tragicus besliste om voortaan met grotere gehelen te werken. In hun recente *Jetlag*, dat voorgesteld werd tijdens Angoulême 1999, zijn de verhalen weer van Etgar Keret, die een voorkeur heeft voor scenario's over licht surrealistische toestanden, met kleine mensen in de hoofdrol. Pinkus, Friedmann, Rennert, Modan en Kolton tekenden elk een kort verhaal van 11 tot 15 bladzijden. De tekeningen lijken vaak maar illustraties bij het verhaal, omdat in sommige strips weinig dialoog wordt gebruikt. Daardoor blijft het beeld in sommige gevallen te ver van de tekst verwijderd.

In deze rubriek laat de auteur zijn licht schijnen op experimentele ontwikkelingen in de marge van het beeldverhaal.

TENTOONSTELLINGEN MISSCHIEN? Ja natuurlijk. De festivals van Luzern en Erlangen steiden de Israëli's in 1998 tentoon, en in september 1998 bezocht Actus Tragicus het SPX-festival in Bethesda, bij Washington D.C. De internationale doorbraak lijkt daarbij vooral vorig jaar in een stroomversnelling gekomen te zijn.

EN NU PRAKTISCH! Actus Tragicus heeft een vrij uitgebreide website op het adres *www.actustragicus.com*.

Hun boeken kosten veel geld, omdat ze in kleur zijn en uit een voor de distributie niet zo vanzelfsprekend land komen. De *Silver Series* kost al gauw 275 frank of 15 gulden per stuk, de *Victor Series* 360 frank of 20 gulden. Voor *Jetlag* wordt een prijs van $14,50 voorgesteld. Het hangt van de stripwinkel af hoeveel zo'n dollar in de praktijk kost.

A pain that no matter how much he tried, he just couldn't explain where it hurt.
The situation is very serious.
After a series of very thorough checkups, the doctor reached a definite conclusion.
You need to go out more. If not, this could end in tragedy.
Personally, I highly recommend the circus.

Strip van Rutu Modan.

Laatste nieuwtjes

Roddels, geruchten en opvallende nieuwsfeiten, ook de afgelopen weken is het niet stil geweest in de comicwereld. Wellicht het opvallendste nieuws is het bericht dat DC Comics begin volgend jaar zowel de serie Legion of Super-Heroes als Legionnaires stopzet. Deze herfst wordt het begin van het einde ingezet met een vierdelige verhaallijn getiteld Legion of the Damned, geschreven door *Dan Abnett* en *Andy Lanning* (samen hebben zij aan een grote hoeveelheid series voor zowel Marvel als DC gewerkt), met tekenwerk van de nog onbekende *Olivier Coipel*. Na deze verhaallijn verschijnen nog enkele nummers waarin alle subplots worden afgehandeld, waarna beide series worden stopgezet. Maar DC heeft de hoop nog niet opgegeven, want direct na het stopzetten van deze twee series wordt een twaalfdelige maxi-serie gelanceerd. De titel zal Legion Lost zijn en de serie wordt gemaakt door Abnett, Lanning en Coipel. De maxiserie is vooral bedoeld om nieuwe lezers voor de Legion of Super-Heroes te interesseren, want volgens redacteur *Mike McAvennie* hebben de twee Legion-series de laatste jaren het stempel gekregen dat je ze alleen kunt volgen als je ze al meer dan tien jaar leest. Op die manier trek je natuurlijk geen nieuwe lezers. Als Legion Lost is afgelopen, zal een nieuwe serie Legion of Super-Heroes van start gaan. Het klinkt erg gekunsteld, maar misschien is dit voor sommigen net dat zetje dat ze nodig hebben om eens een nummer van Legion of Super-Heroes te proberen.

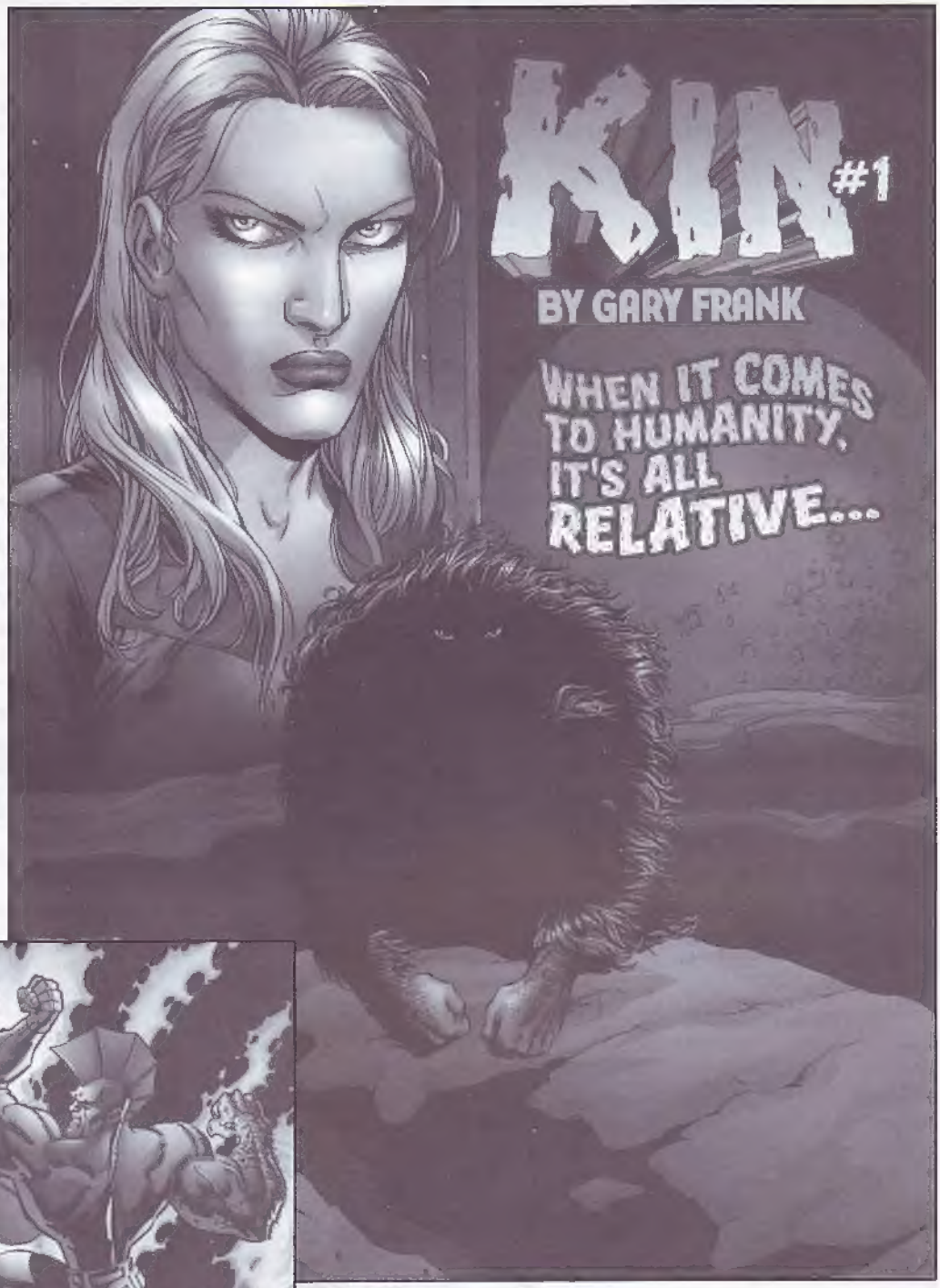

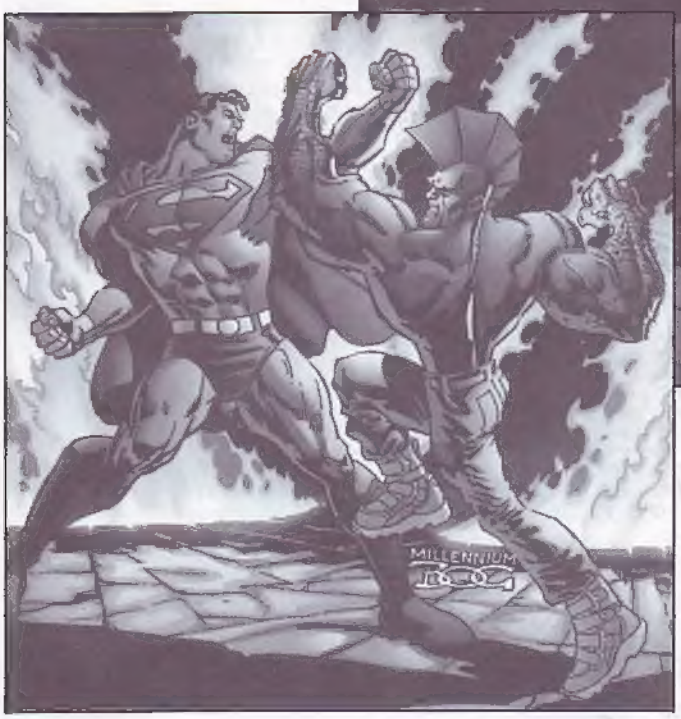

Het gaat goed met schrijver *Warren Ellis*. Zijn DC-series Transmetropolitan, Hellblazer, Planetary en The Authority gooien hoge ogen en zijn aanstekelijke maar bizarre humor staat er garant voor dat zijn series nog altijd nieuwe lezers trekken. Ellis doet er echter nog een schepje bovenop met de oprichting van Pop Comics. Volgens Ellis zal Pop Comics zich vooral richten op korte, driedelige mini-series waarin hij samen met enkele tekenaars nieuwe concepten en nieuwe personages zal uitproberen. Waarom alleen maar mini-series? 'In de comicwereld staart men zich veel te snel blind op maandelijkse comics, waarin door de jaren heen eigenlijk niets verandert. Maar ja, persoonlijk wil ik wel wat meer en ik denk dat ik niet de enige ben,' aldus Ellis. De eerste mini-serie die bij Pop Comics verschijnt, is Station, een serie die oorspronkelijk bij uitgeverij Sil-verline zou verschijnen. Een schot in de roos of neemt Ellis nu definitief teveel hooi op zijn vork? De tijd zal het ons leren.

Onlangs is eindelijk bekendgemaakt wie de nieuwe vaste tekenaar van de DC-serie Aquaman wordt. *Erik Larsen* (bekend van Savage Dragon voor Image) nam de serie halverwege vorig jaar over maar na enkele ruzies met zijn redacteur werd al snel besloten dat hij zijn verhaallijn nog zou afmaken, maar daarna zou vertrekken. *Dan Jurgens* (maker van vele Super-man-comics) werd aangesteld als nieuwe schrijver en nu is

door
OLAV BEEMER

aangekondigd, dat *Steve Epting* (vroeger tekenaar van The Avengers voor Marvel) de nieuwe tekenaar gaat worden. Jurgens en Epting maken in november hun debuut met Aquaman 63.

Nog een keer!

Zo'n drie jaar geleden verraste Marvel Comics vriend en vijand met het grootschalige project Heroes Reborn. Tekenaars *Jim Lee* en *Rob Liefeld* (die in 1992 Marvel hadden verlaten en samen met enkele andere ontevreden tekenaars de uitgeverij Image Comics hadden opgericht) keerden voor een periode van dertien maanden terug naar Marvel en ze bliezen vier Marvel-series nieuw leven in. Heroes Reborn speelde zich af in een alternatief universum en aanstaande november bezoekt Marvel dat alternatieve universum voor de tweede keer. Het bezoek duurt deze keer geen dertien maanden, maar drie weken en gedurende die weken verschijnen onder de noemer Heroes Reborn: Doomsday zeven specials, geschreven en getekend door enkele beroemde makers. In deze specials keren de superhelden uit het Marvel Universum terug naar het Heroes Reborn Universum, waar ze te maken krijgen met nieuwe maar ook met bekende personages, waaronder Doctor Doom, de aartsvijand van de Fantastic Four.

De verhaallijn begint in de eerste week van november met de special Heroes Reborn: Doomsday 1, geschreven door *Chris Claremont* (schrijver van Fantastic Four) en getekend door *Mike McKone* (bekend van onder meer Vext voor DC). In deze special wordt een beeld geschetst van hoe het Amerika in het Heroes Reborn Universum eraan toe is. En dat is niet best. Manhattan is onder water gelopen, California is één groot radioactief gebied, Philadelphia wordt overstroomd door vluchtelingen en in Chicago heeft de Maffia de touwtjes stevig in handen. Doctor Doom ruikt zijn kansen en grijpt de macht. In Masters of Evil 1 wordt vervolgens in beeld gebracht hoe enkele superschurken een poging wagen om iets van Doctor Dooms macht af te snoepen. De hoofdrol is weggelegd voor de Black Knight en de special wordt geschreven door *Joe Casey* (bekend geworden dankzij zijn werk voor Cable) en getekend door *Charles Adlard* (vroeger de tekenaar van The X-Files voor Topps). *Joe Kelly* is ook de schrijver van Rebel 1, de derde special, met tekenwerk van *Matt Haley* (bekend van verscheidene projecten voor DC). Rebel is één van de nieuwe helden die gedurende Heroes Reborn: Doomsday worden geïntroduceerd en volgens redacteur *Tom Brevoort* zal dit personage wellicht later ook in het normale Marvel Universum opduiken.

Samen met de vooralsnog wat minder bekende tekenaar *Michael Ryan* neemt *Chris Claremont* Ashema 1 voor zijn rekening. Ashema was ooit een godin maar door haar vele contact met de sterfelijke superhelden heeft ze besloten zelf ook sterfelijk te worden. Deze special laat zien hoe zij omgaat met de schokkende veranderingen die het gevolg zijn van Dooms gruweldaden. Daarna is het tijd voor de vijfde special, getiteld Remnants 1, met tekst van Joe Kelly en tekeningen van *Ethan van Sciver* (momenteel tekenaar van Impulse voor DC). Humor zal in deze special voorop staan, want de hoofdrollen zijn weggelegd voor een handjevol bijzonder vreemde helden, waaronder Panther Cub, Super-Maxi-Big Girl en Miss Thing. Vervolgens is de beurt aan schrijver *Fabian Nicieza* (bekend van Gambit) en tekenaar *Mark Bagley* (Thunderbolts), want zij zijn verantwoordelijk voor de special Young Allies 1. De special verhaalt over enkele jonge helden die, geïnspireerd door de nobele Captain America, strijden voor een beter Amerika. Doom 1, tenslotte, is de zevende en laatste special, geschreven en getekend door respectievelijk *Chris Claremont* en *Mike McKone*. Redacteur Brevoort doet uitermate geheimzinnig over deze special en wil er niets over kwijt.

Heroes Reborn: Doomsday zal grote gevolgen gaan hebben voor de verhaallijnen in de andere comics van Marvel. De eerste gevolgen zullen al zichtbaar worden in Fantastic Four 25, waarna vele andere series zullen volgen, waaronder natuurlijk de drie andere series die oorspronkelijk bij Heroes Reborn betrokken waren: Iron Man, The Avengers en Captain America. Of Heroes Reborn: Doomsday net zo'n succes zal worden als Heroes Reborn is de vraag, maar één ding is duidelijk: het belooft veel. Zou Marvel dan eindelijk doorhebben dat je voor aansprekende verkoopcijfers niet alleen leuke marketingtrucjes maar ook goede schrijvers en goede tekenaars nodig hebt?

Stars en tips

Aan interessant of opmerkelijk nieuw materiaal is de komende tijd geen tekort. Zowel grote als kleine uitgeverijen blijven de strijd om de gunsten van de potentiële lezer aangaan en om het koren een beetje van het kaf te scheiden, volgt hieronder een kort overzicht van de opvallendste nieuwe series en projecten.

Hellboy: Box Full of Evil is een nieuwe tweedelige mini-serie van *Mike Mignola*, uitgegeven door Dark Horse Comics. Mignola staat al jaren bekend als iemand met hart voor zijn vak en liefhebbers van het occulte en het mystieke mogen deze serie zeker niet missen. Voor $2.95 per nummer kun je er zelf over oordelen.

Superman & Savage Dragon: Metropolis is de eerste van twee specials waarin Superman en Dragon hun krachten moeten bundelen. Deze crossover tussen DC en Image is geschreven door *Karl Kesel*, met tekenwerk van *Jon Bogdanove* (beiden bekend van hun werk voor verschillende Superman-series) en het mag zeker als een gemiste kans worden bestempeld dat *Erik Larsen* (schrijver en tekenaar van Savage Dragon) niet aan deze special heeft meegewerkt.

Kin, tenslotte, is de eerste serie van de onlangs opgerichte uitgeverij Ice Entertainment. Dat is op het eerste gezicht niet iets om je overdreven druk over te maken, ware het niet dat deze nieuwe serie wordt geschreven en getekend door *Gary Frank*, de man die met zijn heldere en overtuigende tekenstijl furore heeft gemaakt als tekenaar van series als Incredible Hulk, Supergirl en Gen13. Kortom, na zijn werk voor Marvel, DC en Image is het nu tijd voor de volgende, logische stap: een zogenaamde 'independent' uitgeverij. Het is de vraag of Frank naast mooi tekenwerk ook een goed verhaal kan afleveren, maar de ware liefhebber van Gary Frank mag deze serie, met een coverprijs van $2.95 per nummer, zeker niet missen.

Hierboven, Heroes Reborn: Doomsday.

Linksboven, Gary Frank gaat solo met Kin.

Links, Superman vs. Dragon?!

Rechts, Hellboy: Box Full of Evil.

De stripheld komt nu tot leven!

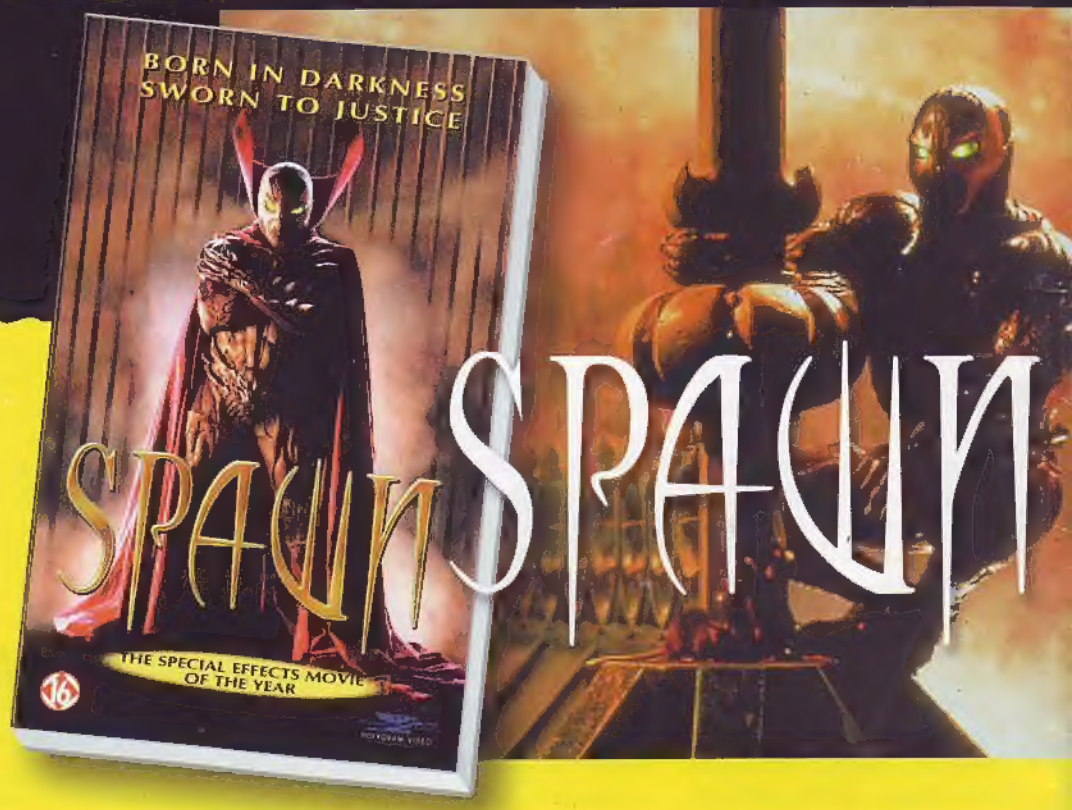

Legendarische special effects in het **live-action** spektakel naar de strips van Todd McFarlane.

BEIDE TITELS VANAF 26 AUGUSTUS TE KOOP OP VIDEO.

na THE SIMPSONS nu

STRESSED ERIC

De hilarische TV serie eindelijk op video!

van de makers van THE SIMPSONS

www.universal-video.com

UNIVERSAL